

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS EKONOMIKAS INSTITŪTS
Bezpeļņas organizācija sabiedrība ar ierobežotu atbildību, reģ.nr. 40003324342

Akadēmijas laukums 1, LV-1050, Rīga, Latvija; tel.7222830, fax/tel 7820608, e-pasts: raimara@lza.lv

Filmu nozares ekonomiskā potenciāla izmantošana Latvijas tautsaimniecībā

**Pētījuma rezultāti atbilstoši Latvijas Republikas Kultūras ministrijas
un BO SIA Zinātņu Akadēmijas Ekonomikas institūta 2001.gada
7./5.jūnija līgumā noteiktajam uzdevumam.**

Projekta vadītāja: Raita Karnīte

**Autori: Pēteris Guļāns
un
Māris Kļava**

Rīgā, 2001.gada novembrī

Satura rādītājs

	Lp
Vispārējās piezīmes	3
Pētījuma metode un informācijas avoti	5
Nozares dažas attīstības īpatnības globalizācijas apstākļos	6
Kinoteātri un to apmeklējumi Latvijā	8
Kino apmeklējumu tendences citās valstīs	11
Filmu demonstrēšana	14
Filmu skatamība Latvijā	16
Filmu ražošanas finansēšana	19
Kinofilmu ražošana	23
Nozares struktūra	28
Filmu nozares ieguldījums tautsaimniecībā	31
Secinājumi	35
Pielikumi	36

Vispārējās piezīmes

Šī pētījuma priekšmets Kultūras ministrijas un BO SIA Zinātņu Akadēmijas Ekonomikas institūta 2001.gada 7/5 jūnija līgumā noteikts: **Filmu nozares ekonomiskā potenciāla izmantošana Latvijas tautsaimniecībā.**

Minētais pētījuma priekšmeta definējums ir vispārējs un atbilst preču ražošanas nozarēm. Filmu nozari tikai daļēji var pielīdzināt preču ražošanai, jo tā lielā mērā ir kultūras tālrad pakalpojumu sfēras nozare. Preču ražošanas noteicošā motivācija ir peļņas gūšana. Lai gan arī pakalpojumu sfērā ietilpst atsevišķas uz peļņu orientētas nozares, tomēr te ir arī tādas kuru uzdevums ir pildīt sociālās aprūpes, izglītojošas un kultūras dabas funkcijas, saņemot finansiālo nodrošinājumu no sabiedrības kopējiem resursiem. Filmu nozarei šinī ziņā ir duāls raksturs, kuras darbību ietekmē abi minēti motīvi. Jārēķinās arī ar citām, zemāk daļēji uzskaitītām, filmu nozares īpatnībām.

1. Filmu, jeb kino nozari veido trīs savstarpēji saistīti uzņēmējdarbības veidi: filmu ražošana(1), to izplatīšana(2) un demonstrēšana(3).

2. Izgatavotā filma, neatkarīgi no tās materiālās formas (kino- vai video lente, video disks), no ekonomiskā viedokļa ir prece. Kā jebkuras preces arī filmas ražošana saistīta ar materiālo resursu un darba patēriņu. To apjoms un kvalitatīvais sastāvs veido tās ražošanas izmaksas. Filmas realizācijas, jeb patēriņa veids ir tās demonstrēšana skatītājiem kinoteātros, TV ekrānos, vai dzīvokļos. Tās izlietojuma efekts, jeb derīgums ir patērētāju (skatītāju) garīgo, jeb kultūras vajadzību apmierināšana. Šīs vajadzības, atšķirībā no cilvēka bioloģiskām vai fiziskām (uztura, apģērba, mājokļa un tml.) nav neatliekamās un patērētājs pats lemj skatīties viņam kādu konkrēto filmu, vai neskatīties, citiem vārdiem bagātināt sevi ar tām atziņām, ko viņam iecerējuši sniegt filmas radītāji, vai arī tās ignorēt.

3. Tā kā filma ir tikai viens no līdzekļiem cilvēka kulturālo vajadzību apmierināšanai skatītājam nav obligāti jāpieņem kāda no piedāvātā skaita. Ja neviena no tām neatbilst indivīda vēlmēm, viņš tās neskatās un savu atpūtai paredzēto laiku izmanto citādi: kultūras rakstura pasākumu apmeklēšanai, TV raidījumu skatīšanai, sportam, dažādām sarunām (pļāpāšanai), atpūtai un tml. darbībām. No šejienes izriet, ka filmu nozare tās produkta izlietojuma sfērā konkurē ar pārējām kultūras, sporta un sadzīves sfēras nozarēm.

4. Divdesmitā gadsimtā filmu ražošana koncentrējās atsevišķos globāla mēroga centros, kuri veido kopējo situāciju pasaules filmu tirgū. Lai palielinātu produkcijas konkurētspēju, producenti tiecas piedāvāt arvien sarežģītākus sižetus, kuru ražošana saistīta ar lielākām izmaksām. Tās var atļauties tikai lielie filmu ražotāji. Šādas filmas parasti orientētas ne tikai uz savas valsts, bet arī un pat lielākā mērā uz visas pasaules auditoriju. Starptautiskajā tirgū vissekmīgāk darbojas to valstu filmu ražotāji, kurās ir samērā plašs vietējais kinofilmu demonstrēšanas tīkls,

5. Tā kā filmu ražošanā jāiegulda lieli finansu resursi, lai tie atmaksātos ir nepieciešams atbilstošs noieta tirgus, resp. skatītāju auditorija. Iedzīvotāju skaita ziņā nelielo valstu filmu nozares kopējā, objektīvā problēma ir mazs skatītāju skaits. To sašaurina arī plašā citās valstīs ražoto filmu konkurence. Tādēļ filmu ražošana mazās valstīs tiek realizēta ar valsts finansiālu atbalstu,

Vai teiktais nozīmē, ka jāakceptē visas pasaules kino ražošanas koncentrāciju dažās valstīs, atstājot pārējām tikai to skatītāja (patērētāja) funkcijas?

Tam varētu piekrist, ja kino firmu produkcija būtu vienkārši patēriņa priekšmets, līdzīgs, piemēram automašīnai, kuru ražošanu visas pasaules vajadzību apmierināšanai nodrošina samērā neliels lielu firmu skaits izvietojot uzņēmumus nedaudzās valstīs. Pieejot tīri utilitāri, no izmaksu viedokļa, arī filmu ražošanas koncentrācija tikai lielos uzņēmumos ļautu jūtami samazināt ražošanas izmaksas, tādējādi radīt iespēju pazemināt to realizācijas cenu un palielināt patērētāju loku. Tai pašā laikā filma ir produkts, kurš apmierina patērētāja (skatītāja) nevis materiālās, bet garīgās vajadzības. Tādējādi tā pilda skatītāju izklaides, izglītības un kultūras līmeņa paplašināšanas un pasaules uzskata veidošanas funkcijas. Tās kultūras vērtība nav tieši atkarīga no filmas izgatavošanas izmaksām. Turklāt kultūras vērtības noteikšanai pasaulē nav vienota kritērija. Katrai tautai ir sava attīstības vēsture un lielā mērā arī izpratne par to kas ir vērtīgs un kas tāds nav. Liela loma te ir tradīcijām un vispārējam izglītības līmenim. Vienlaicīgi izmantojot vizuālos un skaņas līdzekļus kino ir viens no visiedarbīgākajiem informācijas veidiem. Ar tā palīdzību var pakāpeniski ietekmēt iedzīvotāju kultūras līmeņa un pasaules uzskata attīstības virzību.

Nacionālā filmu ražošana var realizēties tikai valstī, kura ir sasniegusi noteiktu attīstības pakāpi. Tās esamība un piedāvātā produkta kvalitāte raksturo sabiedrības vispārējo kultūras un intelekta līmeni. Vēl vairāk, filmu industrija rada nosacījumus tā izaugsmei un sabiedrības locekļu dotību apliecināšanai. Te, bez tīri tehniska rakstura darbiniekiem noteicošā loma ir tādām radošajām profesijām kā scenāristi, režisori, operatori un aktieri. Tikai vietējā filmu ražošana rada iespēju šādu talantu atklāšanai un to izaugsmei.

No visu pasaules nāciju vienlīdzības principa izriet, ka visām ir arī vienādas tiesības attīstīties. Attiecībā uz filmu ražošanu viens no aptaujātajiem ekspertiem šo atziņu formulēja apmēram šādi: Katrai tautai ir nepieciešamība un tiesības apliecināt sevi ekrāna spogulī un ar tā palīdzību sekmēt sava kultūras līmeņa kāpumu.

Tādēļ nav pieņemama tēze, ka filmu industriju lietderīgi koncentrēt tikai atsevišķās lielajās valstīs, bet mazajām jāsamierinās ar to produkcijas patēriņa statusu.

Bez minētā vēl ir vajadzība pēc izglītojoša rakstura lentēm, kas ievērojot konkrēto situāciju veicinātu sabiedrības saliedētību, vides saglabāšanu, veselīga dzīves veida nostiprināšanu, iedzīvotāju sabiedriskās aktivitātes kāpināšanu un citu aktuālu problēmu risināšanu.

No teiktā izriet, ka mazas valsts filmu producentiem vēlams orientēties vispirms uz vietējo auditoriju, risināt tai aktuālas problēmas, kā kultūras mantojuma tā arī pašreizējo aktualitāšu jomā. Tas, saprotams neizslēdz iespēju risināt arī globāla rakstura jautājumus, orientēties uz auditoriju ārpus valsts robežām, aktīvi iesaistīties reģionālajā un vēl labāk globālajā filmu tirgū, saprotams, ja ir atbilstošs intelektuālais potenciāls (scenāristi, režisori un lomu tēlotāji) un iespēja iegūt nepieciešamos finansu resursus, lai ražotu konkurētspējīgu produktu.

Pētījuma metode un informācijas avoti

Darba sagatavošanā izmantota tradicionālā analītiski salīdzinošā pētniecības metode. Nozares stāvoklis, attīstības dinamika un to ietekmējošie nosacījumi vērtēti salīdzinot ar vispārējām tās attīstības tendencēm pasaulē, atsevišķi izdalot tās valstis, kuras ģeogrāfiski ir tuvas Latvijai un tās kuru sociālais un ekonomiskais stāvoklis ir mums līdzīgs.

Pētījums veikts izmantojot zemāk minētos informācijas avotus

Nozares attīstības vispārējo problēmu izpratnes nozīmīgākais avots bija Alberta Morana redakcijā izdotā grāmata *Filmu Politika*.¹ Minētais izdevuma sagatavotājs ir arī apkopojošā raksta autors. Grāmatā sniegta plaša analīze par filmu nozares stāvokli, galveno šīs industrijas centru Holivudu, nacionālo kino attīstību, kultūras identitāti un atsevišķu valstu politiku šīnī jomā.

Ieskatu par audiovizuālās nozares veidošanās problēmām deviņdesmito gadu vidū ES kandidātvalstīs sniedz ES vairāku Direktorātu kopēji izdots nosauktās valstu grupas autoru sagatavoto rakstu krājums par šo nozari Centrālajā Eiropā.² Latvijas problēmām veltītā raksta autori ir Aldis Paulīns un Linda Liepna.

Priekšstatu par Latvijas kino nozares vēsturi sniedz 1989.gadā apgādā "Liesma" izdotā Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas Andreja Upīša Valodas un Literatūras institūta autoru kolektīva grāmata *Padomju Latvijas kinomāksla*.

Starptautiskiem salīdzinājumiem, kā informācijas avots kalpoja Eiropas filmu, televīzijas un jauno mediju Statistikas Gadagrāmata.³

Atsevišķu valstu filmu nozares raksturojumi aizgūti no to Statistikas Gadagrāmatām. Šo valstu politikas filmu nozares attīstībā noskaidrošanai izmantotas attiecīgās mājas lapas internetā.

Kino nozares uzņēmumu sarakstu sagatavoja Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde (sk. 1. pielikumu). Te jāpiebilst, ka tas sastādīts izmantojot uzņēmumu apsekojumu datus par svarīgāko darbības jomu. Salīdzinot to ar Latvijas Nacionālā Kinocentra sarakstu izrādījās, ka tie nav pilnīgi identiski, piemēram pirmajā iztrūkst studija Platforma Filma. Statistikas pārvaldes darbinieki šo nesakrītību skaidro ar to, ka Platforma Filma iekļauta reklāmas nozarē, jo galveno ienākumu tā apsekojuma gadā guvusi no reklāmas un aparatūras iznomāšanas.

Kino nozares uzņēmumu maksāto nodokļu summas, sadalījumā pa darbības jomām un nodokļu veidiem sniedz pēc mūsu programmas sagatavotais Valsts Ieņēmumu dienesta apkopojums (sk. 2. pielikumu).

Lai noskaidrotu nozares problēmas, raugoties no filmu ražotāju un izplatītāju viedokļa tika veiktas pārrunas ar kompetentiem speciālistiem. Aptaujāto ekspertu saraksts sniegts 3.pielikumā un ar tiem pārrunāto jautājumu loks 4.pielikumā.

Apkopojošie rādītāji par kino nozares darbību iegūta no Latvijas un citu valstu Statistikas Gadagrāmatām.

Detalizētu nozares darbības atsevišķu rādītāju atšifrējumu sniedza Latvijas Nacionālā Kinomatogrāfijas centra Filmu reģistrs.

¹ FILM POLICY. International, National and Regional Perspectives. Edited by Albert Moran. Routledge, London and New York.

² The Development of the Audiovisual Landscape In Central Europe since 1989.

³ Statistical Yearbook. Film, television, video and new media in Europe. 2001 Edition. European Audiovisual Observatory, Strasbourg, 2001.

Nozares dažas attīstības īpatnības globalizācijas apstākļos.

Vērtējot kinofilmu nozares stāvokli un attīstības iespējas un veidus jebkurā valstī, īpaši mazā, kāda ir Latvija, jāreķinās ar tās attīstības tendencēm pasaulē. Neteicošie ir divi apstākļi:

- vispārējā ekonomisko procesu globalizācija, kas strauji iekļauj pasaules apritē arvien vairāk cilvēka darbības jomu, to skaitā arī filmu ražošanu un
- tehniskais progress radikāli maina nozares iespējas paplašināt produkta veidus un to realizācijas formas.

Laiks, kad kinofilmā ietvertās informācijas realizācijas vienīgais veids bija to demonstrēšana kinoteātros ir neatgriezeniski pagājis. TV raidorganizāciju attīstība bija pirmais etaps, kas likvidēja kinoteātru monopolu. Vēlāk to papildināja video kasešu un pēdējā laikā videodisku tehnoloģijas. Jaunās tehnoloģijas vienkāršo ražošanas procesu un paplašina nozares produkcijas realizācijas iespējas. Mūsdienās vērojama strauja pāreja uz ciparu tehnoloģijām. Samazinoties to ražošanas izmaksām palielinās iespēja dārgās kinolentes aizstāt ar videodiskiem. Informācijas apkopošana netiek līdzī straujajiem nozares attīstības tempiem. Pieejamā informācija par ES valstīm sniedz tuvinātu ainu par situāciju šīnī nozarē (1.tabula).

1.tabula

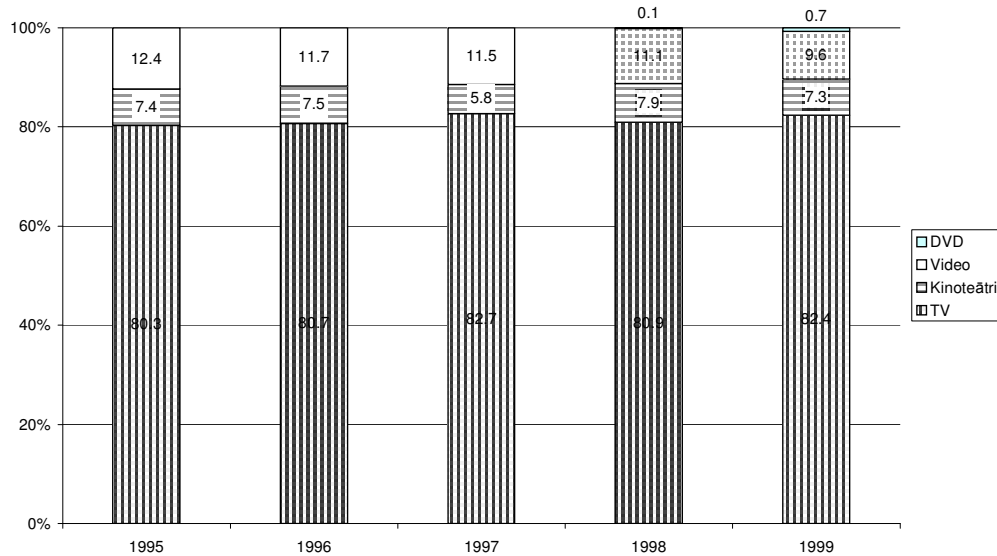
Audiovizuālā tirgus apjoms Eiropas Savienībā, EUR milj.

	1995	1996	1997	1998	1999
Televīzija	32805	35864	39426	43388	48000
Kinoteātru ieņēmumi	3008	3351	2752	4223	4250
Video tirdzniecība	5054	5220	5475	5969	5610
Digitālo disku tirdzniecība				57	420
Kopā	40867	44435	48653	53637	58280

Avots: Statistical Yearbook. Film, Television, Video and New Media in Europe, Strasbourg 2001.

No tabulas skaitļiem izriet: audiovizuālā tirgus apgrozījums četros gados palielinājies 1.43 reizes. Līdzīgi audzis arī TV apgrozījums. Uzmanību saista fakts, ka kinoteātru ieņēmumi ne tikai nav kritušie, bet palielinājās 1.41 reizi t.i. tikai nedaudz (par diviem procenta punktiem atpaliekot no TV kāpuma tempiem. Video iekārtu mazumtirdzniecības apgrozījuma kāpums nebija tik izteiksmīgs - par 19.3% (kopā ar digitāliem diskus). Izskaidrojams tas šķiet ar diviem apstākļiem: mājsaimniecību piesātinātību ar šo tehniku un tās lētināšanos. ES audiovizuālā tirgus struktūrā izmaiņas nav lielas (1.attēls)

1.attēls. ES audio vizuālā tirgus struktūra, %

1. audiovizuālajā tirgū dominējošā loma ir TV. Tās daļa turpina palielināties (1995.gadā 80.3%, 1999.- 82.4)

2. kinoteātru ieņēmumu daļa kopējā tirgus apjomā ir samērā stabila -7.4% 1995. un 7.3% 1999.gadā,

3. video kasešu un disku mazumtirdzniecības apjoms ES valstīs acīmredzot ir tuvs optimālajam. Tā īpatnējais svars kopējā apgrozījumā no 12.4% samazinājās līdz 9.6%. Iespējams, ka tas saistīts arī ar notiekošo tehnoloģijas paaudžu maiņu video jomā, kasešu aizstāšana ar digitalajiem video diskiem.

Attīstot filmu ražošanas uzņēmējdarbību un valsts atbalstu šai nozarei vēlams rēķināties ar aprādītajām tendencēm ES valstīs šajā sfērā.

Kinoteātri un to apmeklējumi Latvijā.

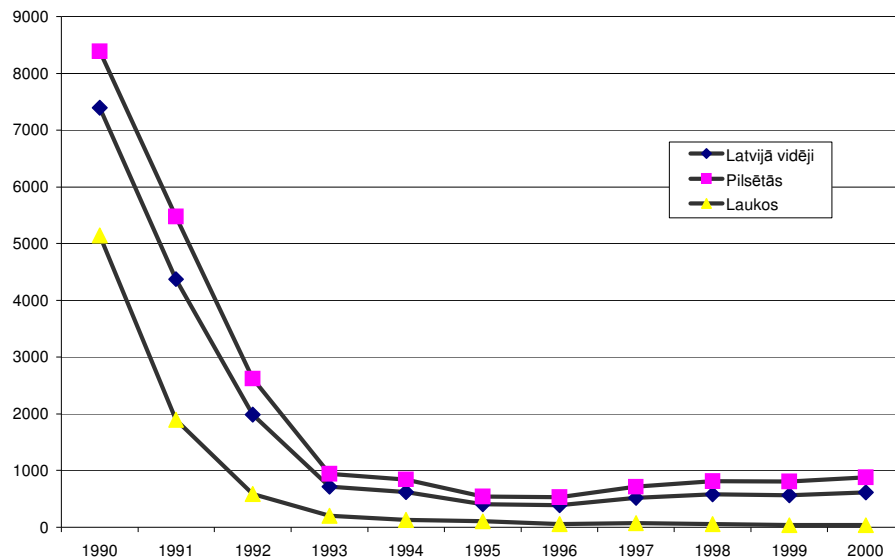
Deviņdesmitie gadi Latvijā raksturīgi ar strauju kinoteātru lomas kritumu un TV skaita un to raidlaika palielinājumu. 1999.gadā Latvijā darbojās 24 TV raidorganizācijas ar kopējo raidīšanas laiku vidēji 93 stundas dienā. Lielu daļu no tā, īpaši komerciālajos TV aizpilda filmu demonstrēšana. Tas, kā arī iedzīvotāju ienākumu straujš sarukums samazināja kinoteātru apmeklētāju un līdz ar to arī pašu šo iestādījumu skaitu (2.tabulu un 2.attēls)

2.tabula

Kinoteātru darbības rādītāji							
	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Kinoteātru skaits	90	52	34	35	37	32	30
Apmeklējumu skaits (iesk. kultūras namus), tūkst	19748	1020	958	1268	1420	1375	1457
Tai skaitā: pilsētās	15528	938	913	1214	1378	1348	1428
laukos	4220	82	45	54	42	27	29
Apmeklējumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	7394	405	385	514	580	565	614
Tai skaitā: pilsētās	8393	540	531	712	815	804	882
laukos	5143	105	58	71	55	36	38

Avots: Latvijas Statistikas Gadagrāmata 2001.

2.attēls. Kino seansu apmeklējumi uz 1000 iedzīvotājiem

Vērojama sakarība starp valsts ekonomiskā potenciāla un kino apmeklējumu skaita izmaiņu. Iekšzemes kopprodukts (IKP) uz vienu iedzīvotāju deviņdesmito gadu vidū, salīdzinot ar 1990. gadu bija samazinājies par 46-47%. Kinoseansu apmeklējumi attiecino uz vienu iedzīvotāju samazinājās 18.3-19.2 reizes. Deviņdesmito gadu otrajā pusē kopējā situācija valsts ekonomikā stabilizējās un iezīmējās dažas augšupejas pazīmes. Tam sekoja arī kinoseansu apmeklējuma kāpums (~1.6 reizes). Raksturīgi, ka tas notika galvenokārt pilsētu kinoteātros. Lauku apvidos, kur ekonomiskā situācija

joprojām ir satraucoša, līdz 1999. gadam turpinās kinoseansu apmeklējumu samazinājums. 1999. gadā, attiecinot šo kinoteātru apmeklētāju kopumu uz lauku teritoriju iedzīvotāju skaitu, iznāk, ka vidēji viens lauku iedzīvotājs apmeklēja kinoseansu 143 reizes mazāk nekā 1990. gadā. 2000. gadā lauku apvidos kinoseansu apmeklētāju skaits palielinājās par 2 tūkstošiem, kas vieš cerību, ka šī rādītāja lejupslīde ir apstājusies un turpmākajos gados iespējama tā palielināšanās.

Novērtējot minētos skaitļus jāņem vērā, ka attīstoties autotransportam, īpaši palielinoties individuālo automobiļu skaitam, lauku iedzīvotājiem rodas iespēja apmeklēt kinoseansus pilsētās. Iespējams, ka neliela daļa to arī dara tā palielinot pilsētu kinoteātru apmeklējuma rādītāju. Tomēr, ir acīmredzams, ka šāda iespēja ir ne visiem. Arī nodrošinājums ar TV aparātiem un to kvalitāte, daudziem lauku iedzīvotājiem nav vēlamā līmenī, vai arī to vispār nav. Kinoseansu apmeklējumi ir viens no veidiem kā cilvēkam ienest pārmaiņas savā vienmuļajā ikdienā. Arī tiem, kam ir transporta līdzeklis ērtāk ir apmeklēt kinoseansu savas dzīves vietas tuvumā, nekā speciāli braukt uz pilsētu. Turklāt, lauku apvidos kinofilmu demonstrēšana ir ne tikai izklaides vai kultūras pasākums. Kino seansu apmeklējumi rada arī iespēja lauku teritorijā izkļiedētajiem iedzīvotājiem savstarpēji kontaktēties un pārrunāt tos interesējošās problēmas. Tā kā lielākā daļa lauku cilvēku nav spējīgi iegādāties dārgas ieejas biļetes, lauku pašvaldībām jāmeklē iespējas subsidēt šādus izbraukuma kino demonstrējumus. Teiktajam jāpiebilst, ka daudzi kinoteātri un kultūras nami ilgu laiku nav remontēti un modernizēti. To piedāvātajam pakalpojumam ir relatīvi zems komforta līmenis. Tā uzlabošana ir viens no apmeklētāju skaita palielināšanas nosacījumiem.

Risinot atsevišķus jautājumus kinoteātru saglabāšanas un atjaunošanas jomā svarīgi zināt vai, sakarā ar jauno tehnoloģiju izplatību, šāda tipa kultūras iestāde nav savas iespējās izsmēlusi. Pētot šo jautājumu nevar balstīties tikai uz informāciju par Latvijas kinoteātru tīkla izmaiņām deviņdesmitajos gados, jo tās laika ziņā sakrita ar radikālām pārmaiņām visā tautas saimniecībā un iedzīvotāju dzīves līmenī. Ir jāpieņem par aksiomu, ka nākotnē ir jāpanāk būtisks valsts ekonomiskā stāvokļa uzlabojums. Sagaidāmo izmaiņu prognozei kinoteātru jomā varam izmantot citu valstu rādītājus, kuri raksturo šī sektora attīstības tendences (3. tabula un 3. attēls).

3. tabula

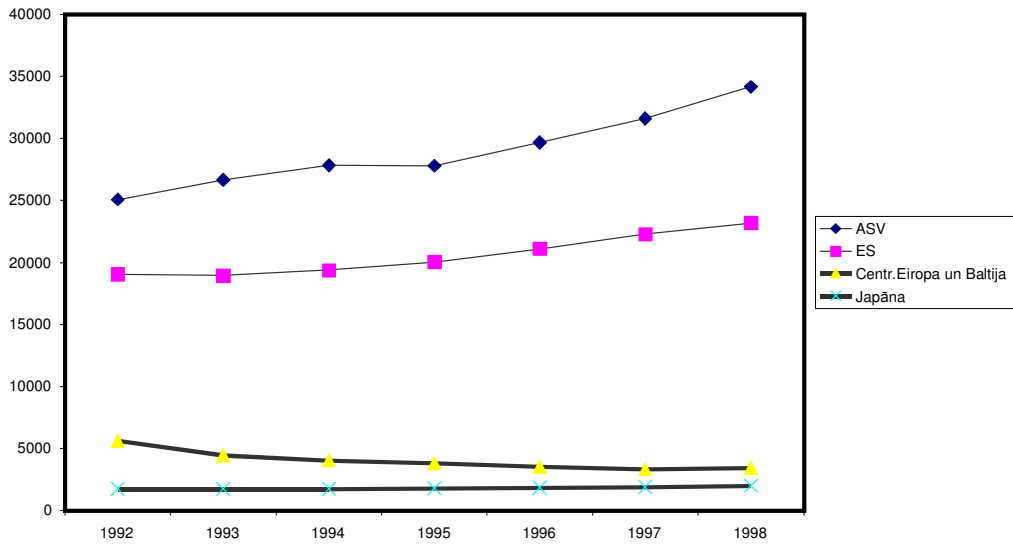
Kinoekrānu skaits

Valstis	1992	1995	1996	1997	1998	1999	1999/92 %
ES	19056	20046	21122	22284	23212	24520	128.7
Centrāleiropas	4310	3143	3141	2982	3104	3122	72.4
Baltijas	1329	680	377	340	328	388	29.2
ASV	25105	27805	29690	31640	34186	37185	148.1
Japāna	1744	1776	1828	1884	1993	2221	127.4

Avots: Statistical Yearbook. Film, Television, Video and New Media in Europe, Strasbourg 2001.

Pēcsociālisma valstu grupā visstraujāk kino ekrānu skaits saruka Baltijas valstīs un to skaitā Latvijā. Te gan jāpiebilst, ka statistika iespējams nav pilnīgi identiska, īpaši attiecībā uz deviņdesmito gadu sākumu, kad vēl ievērojams skaits kino demonstrēšanas iekārtu bija ne tikai stacionārajos kino teātros, bet arī citās iestādēs, kā arī pārvietojamās. Iespējams, ka, piemēram Lietuvā tās nav iekļautas kopējā skaitā. Maz ticams, ka 1992. gadā kino ekrānu skaits Lietuvā bija mazāks nekā Latvijā un Igaunijā (attieciņi: 325, 552 un 452). Kinoekrānu skaita samazinājums Igaunijā un Latvijā ir apstājies un deviņdesmito gadu nogalē sācies to pieaugums.

3.attēls. Kino ekrānu skaits

Samazinājums Centrāleiropas valstīs, saistāms ar iedzīvotāju materiālo iespēju kritumu tautsaimniecības lejupslīdes rezultātā. Tās stabilizācija, acīmredzot ir viens no iemesliem aplūkojamā rādītāja palielinājumam pēc 1997.gada. Uzlabojoties valsts ekonomiskajam stāvoklim veidosies nosacījumi kinoteātru skaita palielinājumam. Šī rādītāja dinamika industriālajās valstīs pārliecinoši rāda, ka iedzīvotāju augsts dzīves līmenis un mūsdienīgās audiovizuālās tehnikas pieejamība nav mazinājusi kinoteātru skaitu. Gluži otrādi vērojams to palielinājums, īpaši ASV, ekonomiski vispēcīgākajā valstī.

Kino apmeklējumu tendences citās valstīs.

No iepriekš minētiem skaitļiem par kinoapmeklētāju dinamiku Latvijā it kā izriet, ka šī parādība ir uz izzušanas robežas. Uz to, kā jau minēts, iedarbojās divi faktori: TV un video tehnoloģiju attīstība un valsts ekonomiskā potenciāla sarukums. Uzlabojoties ekonomiskajai situācijai paliks tikai pirmais. Pilnveidojoties video tehnoloģijai tālāk uzlabosies arī attēla un skaņas kvalitāte un tikai no šī viedokļa cilvēkiem nebūtu jātērē laiks kinoteātru apmeklējumiem. Pieredze rāda, ka cilvēku ievērojamai daļai, svarīgi ir ne tikai redzēt kādu filmu, vai citu izrādi (teātri, koncertu), bet arī situācija, vide kādā viņš to redz: vienatnē (arī šaurā ģimenes lokā) sēžot pie televizora, vai arī kinoteātra zālē kopā ar daudziem citiem interesentiem, kur var izjust pārējo skatītāju reakciju par to, kas notiek uz ekrāna un salīdzināt ar savējo. Šī cilvēka kā sabiedriskās būtnes vēlme pēc saskares ar sev līdzīgiem, acīmredzot nezudīs. To apliecina kinoteātru apmeklējumu dinamikas rādītāji citās Eiropas valstīs. (4. tabula)

4.tabula

Kino seansu apmeklējumi dažās Eiropas valstīs Apmeklējumi uz1000 iedzīvotājiem gadā

Gads	Norvēģija	Dānija	Zviedrija	Nīderlande	Somija	Slovēnija	Polija	Lietuva	Horvātija
1990	2683				1241	1424	860		
1991	2503				1204				
1992	2285				1072				
1993	2530		1943		1135				
1994	2687		1818		1103				
1995	2502		1698	1163	1035	1470	586	183	791
1996	2623		1697	1140	1072	1366			725
1997	2483		1695	1217	1156	1260		152	707
1998	2602	2078	1808	1283	1242	1299	525	431	608
1999			1806			990	712	486	512
2000								568	

Avots: Attiecīgo valstu Statistikas Gadagrāmatas par 1999., 2000. un 2001.gadiem

Tabulas aizpildījums rāda, ka ne visu valstu statistikas gadagrāmatās ir pilna šī rādītāja rinda. Valstis tabulā sakārtotas pēc IKP uz iedzīvotāju lieluma 1999.gadā, izņemot Horvātiju, kuras IKP apjoms izmantotajā avotā nav norādīts.⁴ Esošā informācija ļauj izdarīt dažus secinājumus:

- pastāv samērā ciešu sakarību starp valsts ekonomisko potenciālu un kinoteātru apmeklējumu intensitāti,
- valstīs ar stabilu ekonomiku šis rādītājs ir samērā augsts un noturīgs un
- bijušajās sociālisma zemēs, kurās šis rādītājs iepriekšējā periodā bija augsts apmeklētības līmenis 90-to gadu beigās atbilst to ekonomikas stāvoklim. No tabulā minētajām valstīm vislielākais IKP uz iedzīvotāju ir Slovēnijai, seko Polija un Lietuva.

To, ka kinoteātru apmeklējumi joprojām ir populārs iedzīvotāju izklaides un atpūtas veids apliecina visattīstītāko valstu dati (5.tabula un 4.attēls). Tie raksturo

⁴ International Financial Statistics, Yearbook, 2000.

situāciju un izmaiņu tendences 18 industriālajās valstīs, kuru iedzīvotāju skaits 1999.gadā pārsniedza 774 milj.

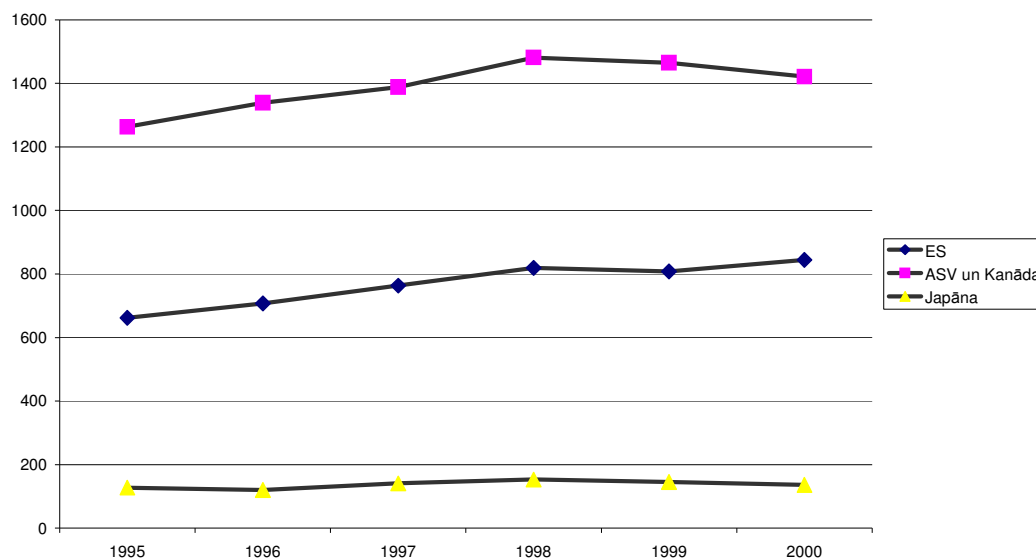
5.tabula

Kinoteātru apmeklētāju skaits, miljoni

Valstis	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2000/95 %
ES	662.48	707.67	763.62	819.50	808.62	844.12	127.4
ASV un Kanāda	1263.00	1339.00	1388.00	1481.00	1465.00	1421.00	112.5
Japāna	127.04	119.65	140.72	153.10	145.00	136.00	107.1

Avots: Statistical Yearbook. Film, Television, Video and New Media in Europe, Strasbourg 2001.

4.attēls. Kinoseansu apmeklējumi, milj.

ES, ASV un Kanādā kinoapmeklētāju skaits turpina palielināties. Japānā, acīmredzot sakarā ar iedzīvotāju mentalitāti priekšroka tiek dota mājas variantam. Kino teātru apmeklējumu intensitāte tur arvien ir bijusi mazāka nekā Eiropā un Amerikā. Tā 1998.gadā, kad konstatēts visaugstākais apmeklētāju skaits, attiecinot uz 1 iedzīvotāju tas bija 1.22, kas ir 1.8 reizes mazāks nekā ES dalībvalstīs (2.19) un 4.1 mazāks salīdzinot ar ASV un Kanādu (4.95). Neskatoties uz kino apmeklējumu kritumu Japāna pēc šī rādītāja joprojām ievērojami apsteidz Latviju. Mums tas bija tikai 0.614, jeb divas reizes mazāks.

No iepriekšteiktā izriet vispārējs secinājums, ka līdz ar ekonomikas attīstību Latvijā palielināsies pieprasījums pēc kinoteātru pakalpojumiem, kas savukārt radīs labvēlīgāku vidi nacionālo filmu demonstrēšanai un to ražošanas paplašināšanai.

Izstrādājot kinoteātru repertuāra politiku nepieciešams zināt kino skatītāju vecuma sastāvu un izglītības līmeni. Šī problēma ir maz pētīta. No mūsu pētījumā izmantotām statistikas gadagrāmatām attiecīga informācija ir tikai Slovēnijai. Šajā valstī izlases veidā ik gadu tiek noskaidrots kino seansu apmeklētāju vecums un izglītības līmenis, aptaujājot 6 - 8 tūkstošus cilvēku. Apsekojumi rāda, ka kinoteātru apmeklētāju kontingentu veido galvenokārt jauni cilvēki. Piemēram, 1999.gadā vecumā līdz 20 gadiem bija 43.9%, 20 - 39 gadi - 46.5 un 40 - 59 gadi - 9.0%. Salīdzinot ar 1995.gadu sarukusi galvenokārt aktīvā darba spēka vecuma apmeklētāju grupa (20 - 59 gadi)- no

66.1 līdz 55.5%. un palielinājies padsmiņnieku īpatnējais svars. Sadalot apmeklētājus pēc izglītības līmeņa aina ir līdzīga. Apmeklētāju daļa ar pamatskolas un zemāku izglītību no 19.7% 1965.gadā palielinājās līdz 42.5% 1999.gadā. Savukārt to daļa, kam ir arodskolas un vidējā izglītība strauji samazinājās - no 62.3 līdz 31.1%. Šie skaitļi, tomēr vēl nedod pamatu secinājumam, ka kinoteātriem repertuāra izvēlē jāorientējas galvenokārt uz maz izglītotiem pusaudžiem. Sava loma šo izmaiņu veidošanā var būt arī piedāvātajam repertuāram. Jautājums par to kas ir cēlonis un kas sekas paliek atklāts. Tā noskaidrošanai nepieciešams realizēt apsekojumus saistībā ar filmu žanru.

Filmu demonstrēšana

Piedāvātās filmas konkurētspēju tirgū izsaka divi savstarpēji saistīti rādītāji tās seansu apmeklētāju skaits un ieņēmumi par pārdotām biļetēm. Šie rādītāji nav pilnīgi identiski. Atšķirību nosaka: 1) atsevišķu filmu demonstrējumu teritoriālā struktūra, jo kinoteātru biļetes Rīgā ir dārgākas, nekā pārējā teritorijā un 2) skatītāju vecuma struktūra - noteiktās nedēļas dienās kinoteātros biļetes pārdod par pazeminātām cenām. Intensitāti ar kādu šo iespēju izmanto maznodrošinātie iedzīvotāji, galvenokārt, pensionāri un skolnieki, nosaka filmas popularitāte minētajā iedzīvotāju kontingentā.

Informāciju par filmu demonstrēšanu apkopo Kinomatogrāfijas centra Filmu reģistrs. Kinoteātros demonstrēto filmu skaits uzrādīts Latvijas statistikas Gadagrāmatās (sk. 6.tabulu un 5.attēlu)

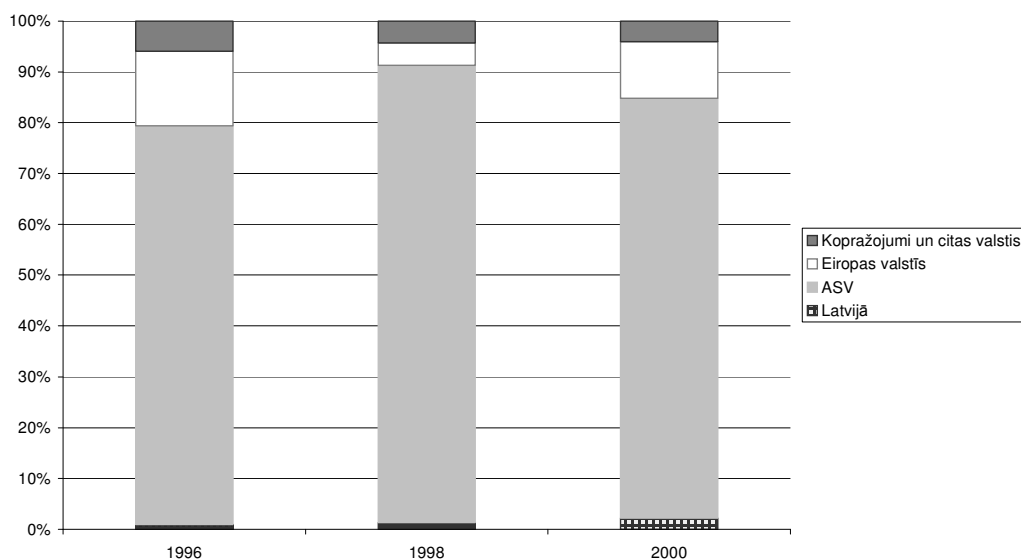
6.tabula

Latvijas kinoteātros demonstrēto filmu valstiskā izcelsme

	1996	1997	1998	1999	2000
Pavisam	102	221	230	220	271
Tai skaitā ražotas:					
Latvijā	1	2	3	4	6
ASV	80	198	207	184	223
Eiropas valstīs	15	12	10	24	30
Citās valstīs	2				1
kopražojuma filmas	4	9	10	8	11

Avots: Latvijas Statistikas Gadagrāmata 2001

5.attēls. Demonstrēto filmu nacionālā izcelsme

Deviņdesmito gadu otrajā pusē Latvijā demonstrēto kinofilmu skaits jūtami palielinājies. Kino filmu tirgū dominē ASV ražotās. No 1996. līdz 2000.gadam šajā valstī ražoto filmu skaits palielinājies 2.8 reizes, bet to daļa kopējā demonstrēto filmu kopskaitā bija 80 - 90%. Lai gan ievērojami palielinājušies arī Eiropas valstīs ražoto filmu demonstrējumi, tomēr tie nav spējuši būtiski mainīt situāciju. Saskaņā ar aptaujāto ekspertu izteikto atzinumu un literatūrā sastopamo viedokli, ASV ražotās lielākoties ir

kosmopolitiskas izklaides filmas un kā tādas ir saprotamas un skatāmas viscaur civilizētā pasaulē. Katrai tautai, tomēr ir sava vēsturisko apstākļu ietekmē izveidojusies mentalitāte, kas rada prasību un labvēlīgu vidi nacionālo filmu demonstrēšanai. Kaut cik samanāmas sekmes šīnī ziņā ir tikai lielajām valstīm, ko apliecina 7.tabulas skaitļi.

7.tabula

1999.gadā, demonstrēt sāktu filmu sadalījums pēc valstiskās izcelsmes

	Procentos no demonstrēt sāktu kopējā skaita				Gadā ražoto filmu skaits	Iedzīvotāju skaits, milj.
	Nacionālās	Eiropas	ASV	Citas		
Japāna	45.5	15.7	26.2	12.6	282	126.7
Francija	38.3	12.9	36.8	11.9	150	59.2
Itālija	24.8	26.2	43.1	5.9	108	57.7
Apv. Karaliste	23.3	14.4	52.8	9.4	103	59.6
Spānija	17.1	34.2	45.1	3.5	82	39.4
Vācija*	16.9	21.0	56.9	5.1	74	82.2
Nīderlande	12.3	26.4	51.0	10.3	22	15.9
Zviedrija	11.0	29.0	51.4	8.6	23	8.9
Dānija	9.9	31.0	55.6	3.5	19	5.3
Austrija	9.5	32.2	49.2	9.1	23	8.1
Portugāle	8.3	23.8	65.2	2.8	15	10.0
Grieķija	7.2	16.3	74.7	1.8	19	10.5
Somija**	6.2	24.8	60.7	8.3	12	5.2
Norvēģija	4.3	34.9	53.0	7.8	16	4.5
Belģija	1.9	31.0	55.6	3.5	14	10.2
Islande	1.0	14.0	81.9	3.1	2	0.3

Avots: Statistical Yearbook. Film, Television, Video and New Media in Europe, Strasbourg 2001.

* 1998.gads, ** 1997.gads

Valstis tabulā sakārtotas dilstošā secībā pēc nacionālo filmu īpatnējā svara demonstrēt uzsāktu kopējā skaitā. Kā redzams vissekmīgāk ASV filmu industrijas konkurences spiedienu iztur Japāna (ASV ražoto daļa 26.2%), Francija (36.8), Itālija (43.1), Spānija (45.1) un Austrija (49.2). Pārējās ASV produkcija veido vairāk nekā pusi kinoekrānos piedāvāto filmu.

Kopējais skatītājiem piedāvāto filmu skaits ir ļoti atšķirīgs. Vislielākais tas bija Japānā - 611. Tālāk seko Spānija (479), Itālija (404), Francija (394), Belģija (363) un Apvienotā Karaliste (360). Mazāk nekā 200 jaunas filmas gadā skatītājiem piedāvāja: Somijā (145), Grieķijā (166) Dānijā (171), Portugālē (181) un Islandē (193)

Salīdzinot atsevišķās valstīs ražoto filmu skaitu ar nacionālo filmu īpatnējo svaru kopējā demonstrēt sāktu jauno filmu skaitā ir vērojama samērā cieša sakarība. Valstis kuras ražo vairāk filmu (ieskaitot kopražojumus), parasti ieņem augstāku vietu tabulā.

Ražoto filmu un iedzīvotāju skaita sakarība (pēdējās divas ailes), vērojama tikai tabulas augšgalā, turklāt ne pilnīga. Piemēram Vācija pēc iedzīvotāju skaita būtu ierindojama otrajā vietā, bet pēc ražoto filmu skaita un arī pēc nacionālo filmu īpatnējā svara ieņem tikai piekto vietu. Visvairāk filmu attiecinot uz 1 miljonu iedzīvotāju 1999.gadā izlaida Skandināvijas valstīs un Austrijā, Šis rādītājs attiecīgi bija: Dānijā 3.58, Norvēģijā 3.55, Austrijā 2.84, Zviedrijā 2.58 un Somijā 2.31. Pirmo vietu ieņem mazā Islandē (0.3 milj. iedzīvotāju) kurā izgatavoja 2 filmas, jeb 6.66 uz 1 milj. iedzīvotāju. No lielajām valstīm tuvāk minētajai grupai ir Francija (2.53), Japāna (2.22) un Spānija (2.08)

Filmu skatamība Latvijā

Filmu izplatītāji un to demonstrētāji kinoteātros kā uzņēmēji ir ieinteresēt rādīt tās lentes, kuras visvairāk piesaista skatītāju. Patriotiskās un nacionālās jūtas te nav un saskaņā ar tirgus attiecību principiem arī nevar būt noteicošās, ja valsts ar attiecīgiem normatīvajiem aktiem nereglamentē šo procesu. Citu valstu pieredze rāda, ka mēģinājumi iespaidot kinoteātru repertuāra veidošanu jūtamus rezultātus nav devuši. Runa šeit, saprotams, nav par to, ko vispār nedrīkst propagandēt. Latvijā demonstrējamo filmu sastāvu izvēlas paši kinoteātri. Jāpiebilst gan, ka izvēli zināmā mērā ietekmē arī filmu izplatītāji, kuri vienlaicīgi ir arī pasaulē lielāko filmu ražotāju aģenti. Tas aprūrina mazajās studijās veidoto filmu nokļūšanai citu valstu kinoteātros. Atsevišķos gadījumus papildus grūtības rada valodas jautājums - ja filma ir maz izplatīta nacionālajā valodā. Sekmīgāk kinoteātru ekrānus sasniedz to producentu ražojumi, kuriem ir izvērsti filmu izplatītāju aģentu tīkls. Latvijas kinoteātros demonstrēto filmu apmeklētība parādīta 8.tabulā.

8.tabula

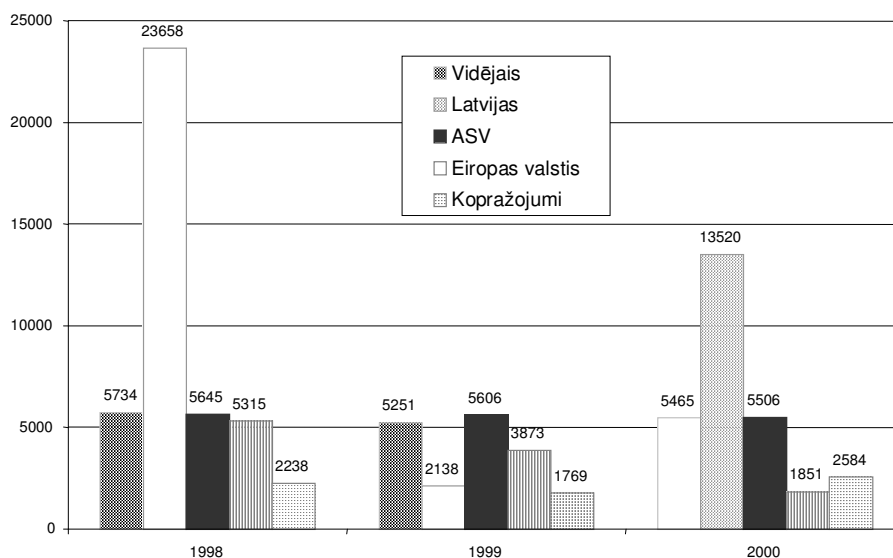
Latvijas kinoteātros demonstrēto filmu apmeklētība

Izcelsmes valstis	Filmu skaits	Skatītāju skaits		
		vidējais	lielākais	mazākais
1998.gads				
Latvija	3	23658	66330	32
ASV	205	5645	132296	16
Eiropa	10	5315	29137	101
Kopražojumi	9	2238	11647	287
Vidēji gadā	227	5734	132296	16
1999.gads				
Latvija	4	2138	6738	272
ASV	182	5606	66475	2
Eiropa	17	3873	18870	141
Krievija	3	1480	3638	98
Kopražojumi	5	1769	3411	32
Vidēji gadā	211	5251	66475	2
2000.gads				
Latvija	8	13520	74351	375
ASV	218	5506	79641	6
Eiropa	18	1851	39100	23
Krievija	7	5703	8800	100
Citas valstis	1	2584		
Kopražojumi	10	4688	17240	162
Vidējais gadā	262	5465	79641	6

Avots: Latvijas filmu reģistrs.

Vērojama ASV ražoto filmu īpatnējā svara neliela samazināšanās, kas atspoguļo kopējo demonstrēto filmu skaita palielinājumu, galvenokārt uz Eiropas valstu un kopražojumu rēķina. Tajos gados, kad parādījās jaunas latviešu spēlfilmās, vidējais apmeklētāju skaits Latvijā ražotajam bija lielāks, nekā ievestajam no citām valstīm (6.attēls). Arī pēc seansu apmeklētāju lielākā skaita atsevišķas vietējās filmās ieņēma otro vietu tūlīt aiz ASV izcilākajām.

6.attēls Atsevišķu valstu filmu vidējais skatītāju skaits

Latvijas skatītāji izrāda samērā lielu interesi par Latvijas filmām. 2000.gadā starp jaunajām filmām viena no visapmeklētākajām bija Baigā vasara, kura pēc šī rādītāja ieņēma otro vietu, tikai par 5.3 tūkst. (6.6%) atpaliekot no visskatītākās ASV ražotās filmas (Mazais stjuarts). Arī otra pilnmetrāžas spēlfilma (Vecās pagastmājas mistērija) ieņēma samērā augstu - trīspadsmito vietu. Tas apliecina, ka Latvijas iedzīvotāji izrāda dzīvu interesi par nacionālām kino filmām, lai gan to saturs un veidotāju piedāvātie risinājumi ne visiem ir pilnīgi pieņemami. Otrs apstāklis, kas pastiprina skatītāju interesi ir tas, ka spēlfilmu ražošana bija gandrīz apstājusies un katras jaunas parādīšanās ir pats par sevi nacionāla mēroga notikums. Tas rada papildus interesi - paraudzīties kā filmas veidotājiem veicies.

Tā kā latviešu filmās tiek risinātas pārsvarā tīri lokāla rakstura problēmas, interese par tām, pat Latvijā visvairāk skatītajām, ārpus Latvijas ir niecīga.. Acīmredzot, turpmāk filmu veidotājiem šī lokālisma barjera jālikvidē.

No skaitļiem par demonstrēt uzsāktu filmu apmeklētāju skaitu izriet, ka Latvijā ražotās sadalās divās atšķirīgās grupās: divas atrodas saraksta augšdaļā (2. un 13.vieta) un pārējās trīs tā lejas daļā (90., 103. un 104. vietas). Tas, ka šīs ar valsts finansiālo atbalstu ražotās 3 filmas kopā noskatījušies tikai 1760 cilvēku liecina ne tikai par to veidotāju neveiksmēm, bet arī par to, ka pieteikumu izvērtēšana par valsts asigņējumu piešķiršanu nav bijusi pietiekami atbildīga un kvalificēta, īpaši ievērojot šo resursu ierobežotību.

Filmu ražošana ir dārgs pasākums, saistīts ar ievērojamu resursu izlietojumu. Tādēļ, atšķirībā no dažiem citiem radošās darbības veidiem (glezniecība, rakstniecība) to nevar uzskatīt tikai, vai pat ievērojamā mērā, kā tās radītāju (scenārista, režisora un citu radošo cilvēku) pašapliecinājuma veidu. Tās produktam (filmai) kalpojot iedzīvotāju kultūras vajadzību apmierināšanai un ietekmējot to intelekta attīstību, vienlaicīgi lielākā vai mazākā mērā jāatpelnā tās izgatavošanā ieguldītie līdzekļi. To

sekmīgāk varēs sasniegt tad, ja tā būs veidota ne tikai uz kino lentes, bet arī (vai pat tikai) video variantā.

Filmu ražošanas finansēšana

Pasaules pieredze rāda, ka tikai lielās valstīs ir iespējams izveidot filmu ražošanu kā pelnošu tautsaimniecības nozari. Spilgtākais piemērs šinī ziņā ir ASV, kurai deviņdesmito gadu vidū piederēja 51% pasaules filmu tirgus, kamēr Eiropas daļa bija tikai 31%⁵. ASV filmu ražošanu realizē lielas kompānijas, kuru gada apgrozījums ir vairāki miljardi USD, to skaitā dažām tuvojas 20 miljardiem. Saskaņā ar attiecīgajā gadagrāmatā publicēto attēlu lielākajās ASV kompānijās vidējie izdevumi filmas izgatavošanā pārsniedz USD 50 miljonus. Galvenajās Eiropas filmu ražotājās valstīs (Lielbritānija, Francija, Itālija) vidējās izmaksas aptuveni ir 1 - 10 miljonu USD.⁶

ES valstīs daļa filmu ražotāju ieņēmumu rodas no TV kanāliem pārdotām licencēm. Mazās un arī vidēja lieluma valstīs filmu ražošana saņem valsts finansiālu atbalstu. Atbalsta lielumu nosaka divi faktori: 1) valsts ekonomikas attīstības līmenis (kopējais resursu daudzums) un 2) šos resursus pārvaldošo un sadalošo lēmējinstiuciju (politiķu un ierēdņu) izpratne par filmu nozares nozīmīgumu sabiedrības attīstībā.

Finansu resursu nepietiekamību, lielākā daļa aptaujāto ekspertu minēja kā galveno iemeslu nozares attīstībā un mākslinieciski augstvērtīgu filmu ražošanā. Līdzekļu ierobežotība nenoliedzami negatīvi ietekmē filmas kvalitāti, jo tas, pirmkārt, ierobežo filmēšanai nepieciešamo materiālo un cilvēku resursu pieejamību un, otrkārt, režisors un citi procesā iesaistītie darbinieki daudz laika tērē līdzekļu sagādē, tādējādi mazinot uzmanību radošajam aspektam. Līdzekļu ierobežotība rada nenoteiktību, jo projekta realizētājiem, kuri saņēmuši finansējumu konkrētajā gadā, nav garantijas, ka atbalsts tiks sniegts arī nākošajā finansu gadā.

Filmu ražošanai, ja to realizē tikai Latvijas producenti, finansēšanai tiek izmantoti trīs galvenie avoti: 1) valsts budžeta piešķirumi, kurus realizē ar Nacionālā Kinomatogrāfijas centra starpniecību, 2) Kultūrkapitāla fonda (KKF) piešķirumi un 3) producentu sagādātie līdzekļi (pašu uzkrājumi, sponsoru ziedojumi un tml.). Ja filmu veido kā kopražojumu ar ārvalstu producentiem, pēdējie sedz daļu izdevumu. Parasti to daļa ir lielāka un tie iegūst arī lielāko daļu filmas izplatīšanas tiesību, labākajā gadījumā proporcionāli finansiālajam ieguldījumam. Tā kā producentu iekšējie resursi un to papildināšanas avoti ir konfidenciāli turpmāk operēsime tikai ar publisko finansu resursu rādītājiem - valsts budžeta un KKF piešķirumiem. Tie skatāmi kopā, jo KKF lielā mērā tiek veidots no budžeta līdzekļiem, vai tādiem kuriem citādi būtu jāienāk budžetā. Nozarei piešķirto līdzekļu apjoms pēdējo trīs gados parādīts 9.tabulā.

9.tabula

Filmu nozares finansējums un tā izlietojums, Ls

Finansējuma avots	1998	1999	2000
Valsts budžets	682068	548065	525403
Kultūrkapitāla fonds	85577	267523	250099
Kopā	767645	815588	775502
Procentos no IKP	0.021	0.021	0.018
Izlietots:			
LN Kinomatogrāfijas centram	67412	65099	63188
Filmu uzņemšanai	431845	500033	442128
Citi projekti (mācības, piedalīšanās festivālos, to organizēšana un tml.)	268388	250456	270186

Avots: Kinomatogrāfijas nacionālais centrs. Kultūrkapitāla fonds un Latvijas Statistikas Gadagrāmata 2001.

⁵ <http://www.europa.eu.int/>

⁶ Statistical Yearbook. Film, Television, Video and New Media in Europe. 2001.

Budžeta finansējums nozares attīstība divos gados samazinājies par Ls 156.7 tūkst. jeb 23%. Tā kā šajā laikā filmu finansēšanā iekļāvās KKF, kopējais finansējums mainījies maz un 2000.gadā nedaudz (par 1%) pārsniedza 1998.gada apjomu. Tai paša laikā valsts konsolidētā kopbudžeta izdevumi palielinājās par 11.3%. Filmu nozares daļa no 0.049% 1998.gadā samazinājās līdz 0.044% 2000.gadā. Sarūk analizējamās nozares daļa arī IKP no 0.021 līdz 0.018%.

2001.gadā budžeta finansējumu plānots palielināt par 10.6%. Šāds kāpuma temps nenoliedzami vērtējams pozitīvi. Tomēr, jāņem vērā, ka 2000.gada apjoms bija neliels. Minētais procentuālais palielinājums absolūtos skaitļos ir Ls 55.8 tūkst., bet salīdzinot ar 1999.gadu vēl mazāk - 22.3 tūkst. Līdzīga aina veidojas arī ar piešķirumiem no KKF. Notikušajos trīs konkursos piešķirti Ls 173.3 tūkst. Iepriekšējā gadā attiecīgi tika piešķirts Ls 164 tūkst. un vēl agrāk (1999.gadā) - 153 tūkst.

Tas, ka minētās summas nedaudz aug vērtējams pozitīvi. Tomēr, nevar neredzēt, ka kopējais finansējuma apjoms būtiski atpaliek no nozares vajadzībām.

Piešķirtā finansējuma kopējā summa nosaka nozares darbības maksimālās iespējas. Kā šīs iespējas tiek realizētas atkarīgs no tā cik racionāli līdzekļi tiek sadalīti un izlietoti. No tabulā minētajiem skaitļiem izriet, ka 8.0 - 8.8 % tiek izlietoti pārvaldes funkciju nodrošināšanai. Tieši filmu ražošanas finansēšanai izlietoja 56.3 - 61.3%. Pārējo daļu (30.7 - 34.9%) veido izdevumi, kas netieši saistīti ar filmu ražošanu un izplatīšanu. Te ietilpst tādi tēriņi kā piedalīšanās starptautiskajos filmu festivālos, to organizēšana Latvijā, starptautiskie sakari, stipendijas studijām ārzemēs, īslaicīgu mācību kursu apmaksā utt.

Šī darba uzdevumā neietilpst un tā autori nav kompetenti vērtēt nozares rīcībā nonākušo līdzekļu sadalījuma lietderīgumu starp atsevišķiem to izlietojuma veidiem un filmu žanriem un citām vajadzībām. Turklāt, līdzekļu sadale notiek demokrātiskā ceļā, kompetentiem speciālistiem izvērtējot katru pieprasījumu. Raugoties no ekonomista viedokļa, kritērijs līdzekļu sadales efektivitātes noteikšanai ir ar to palīdzību radīto filmu kvalitāte. Pēdējā savukārt mērāma ar filmu demonstrēšanas seansu apmeklētību. To, ka šinī ziņā vēl daudz kas darāms jau norādījām. Bez minētā, piešķirto līdzekļu izmantošanas efektivitātes uzlabošana jomā, lietderīgi apsvērt arī citus jautājumus.

Pirmais. Latvijā pēc neatkarības atjaunošanas ir izveidojies tās iedzīvotāju skaitam un ekonomiskajam potenciālam nesamērīgi liels filmu studiju skaits. Saskaņā ar Latvijas Centrālās statistikas pārvaldes reģistra datiem, kā filmu ražotāji reģistrēti 43 uzņēmumi. Turklāt, kā iepriekš minēts nav iekļautas visas studijas. Lielākā to daļa ir sīkas, strādā daži cilvēki, vāji nodrošināti ar normālam darbam nepieciešamo aparatūru. Modernā jaunās paaudzes filmēšanas un pēcfilmēšanas stadijas iekārtas ir dārgas un nav pieejamas mazajām studijām. Nav nejaušība, ka ES valstīs, tāpat kā citur pasaulē novērojama arvien lielāka uzņēmumu apvienošana.⁷ Šinī situācijā finansējuma sadali lietderīgi realizēt tā, lai sekmētu atsevišķu nelielu studiju apvienošanu, vai pievienošanu lielākajām.

Otrs ir jautājums par finansējuma drošību. Kā izriet no KKF informācijas ik gadu notiek 4 projektu konkursi. Lai kāda studija realizējamam projektam/iem/ saņemtu finansējumu, tai jāiesniedz un jāaizstāv argumentēti pieprasījumi. Šķiet lietderīgāk būtu gada sākumā pieņemt lēmumu par kopējā finansējuma piešķiršanu un realizēt to saskaņojot ar ienākošo līdzekļu apjomu un projekta realizācijas kalendāro plānu.

Trešais. Filmas veidošana ir ilgstošs process. Saskaņā ar budžeta plānošanas un vadības nosacījumiem, līdzekļi tiek piešķirti tikai noteiktam (nelielam) kalendārā laika periodam. Prasība tos izlietot šī perioda ietvaros mazina filmas ražotāju iespējas

⁷ <http://www.europa.eu.int/>

racionāli plānot to izmantošanu. Vēlams, lai projektam tiktu ieplānota kopējā iedalītā summa sadalījumā pa periodiem, dodot producentiem tiesības tos uzkrāt un izlietot tad, kad tas ir nepieciešams un racionāli no uzņēmējdarbības viedokļa.

Nākotnē filmu nozarē palielināsies kopražojumu loma. Latvijas dažas studijas jau ir realizējušas vairākus projektus veidojot kopējās spēlfilmās un animācijas filmās. Saņēmušas arī attiecīgu finansējumu. Iesaistoties Euroimage programmā iespējas veidot kopražojumus palielināsies. Nav skaidras atbildes kāpēc līdzšinējās ar Latvijas līdzdalību veidotās kopražojuma filmās nav guvušas mūsu skatītāju atzinību, lai gan speciālisti nereti devuši tām pozitīvu vērtējumu. Uzmanību saista 8.tabulā minētā informācija, ka arī bez Latvijas līdzdalības kopražojumu filmās popularitātes ziņā jūtami atpaliek no atsevišķā valstī ražotām. Uz grūtībām, kas sarežģī radīt augstvērtīgu filmu, šādas sadarbības rezultātā norādīja arī atsevišķi eksperti. Tā kā minētā finansēšanas metode nākotnē kļūs arvien nozīmīgāka, acīmredzot, to veidošanas organizatorisko mehānismu un radošā personāla komplektēšanas principus, nepieciešams tā pilnveidot, lai nodrošinātu kopprodukta augstu kvalitāti. Pasaules filmu industrijas pieredze rāda, ka mērķtiecīgi strādājot tas ir iespējams. Piemēram 1999.gadā no 50 visvairāk skatītajām filmām ES valstīs 5 bija kopražojumi un tikai 2 veidotas atsevišķā valstī (Lielbritānijā un Itālijā). Pārējās, saprotams ražotas ASV.⁸ Tāpat kā citās ekonomiskās darbības jomās arī kino nozarē, ārējā kapitāla piesaistē finansiālais aspekts nav vienīgais ieguvums. Ne mazāk nozīmīgi ir citās valstīs uzkrātās pieredzes apgūšana un īpaši filmās realizācijas tirgus paplašināšana.

Risinot kopražojuma veidošanas jautājumus ir jāapzinās, ka tā notiks tirgus attiecību ietvaros, kur virzošais motīvs ir ienākuma gūšana. Ilūzijām te nav vietas. Tāpat kā citās darbības jomās, arī filmu nozarē sekmīga sadarbība veidojas tikai tad, ja abām pusēm ir skaidri mērķi un izpratne kā tos sasniegt. Vēlams, lai Latvijas Nacionālais Kinomatogrāfijas centrs spētu sniegt studijām palīdzību sadarbības līgumu slēgšanā, ieviešot attiecīgu amatu, vai apmaksājot juridisko firmu pakalpojumus.

Daži aptaujātie eksperti kā vienu no iespējamiem finansēšanas papildus avotiem minēja Latvijas televīzijas iesaistīšanās filmu ražošanas finansēšanā. Tika norādīts, ka tāda sistēma darbojas citās valstīs. Latvijas televīzijas un arī LNT speciālisti šādu iespēju izslēdz kā līdzekļu trūkuma dēļ, tā arī nesaredzot tādā līdzdalībā ekonomisko jēgu. LTV, kā zināms pati cieš no finansējuma nepietiekamības. Mazā valstī mazs ir kā TV skatītāju tā arī reklāmdevēju skaits. Pēdējiem vienkārši nav izdevīgi tērēt daudz līdzekļu reklāmai, kura adresēta nelielai auditorijai. Tādēļ nav objektīvu nosacījumu prognozēt LTV komercienņēmumu tādu apjomu, lai tā spētu līdzdarboties kinofilmu ražošanā. Reāli Latvijā šāda iespēja nepastāv un pārredzamajā nākotnē nav prognozējama.

Mazas valsts dilemma ir neliels skatītāju un TV reklāmdevēju kontingents. Tā kā lielajās valstīs, īpaši ASV ražotās filmās sevi lielā mērā atpelna pašu zemē, tās demonstrēšanai citās valstīs tiek piedāvātas par relatīvi mazu maksu. Vietējām, uz pašmāju skatītāju orientētām filmām iespējas gūt ienākumus ārvalstīs ir ļoti niecīgas. Rezultātā to demonstrēšanas ieņēmumi ir daudzkārt mazāki, nekā tās ražošanas izdevumi. Tādēļ, izņemot ASV, kurā dominē izklaides filmu ražošana, šī nozare parasti saņem lielākas vai mazākas valsts subsīdijas. Piemēram, Somija 1999.gadā no nacionālā budžeta filmu nozarei novirzīja 76.5 miljoni marku (FIM). Saskaņā ar valūtu kursu tas atbilda 14.3 milj. USD. Salīdzinot ar 1997.gadu palielinājās par 6.6%. Nosaukto summu veido piešķirumi: Somijas Filmu fondam - 59 milj. FIM (11.04 milj. USD), Filmu

⁸ Statistical Yearbook. Film, Television, Video and New Media in Europe. 2001 Edition. European Audiovisual Observatory, Strasbourg, 2001.

arhīvam - 14.717 (2.754) un Valsts filmu cenzoru padomei - 2.8 milj. FIM (0.524 milj. USD).⁹

Dānija filmu nozarei no valsts budžeta piešķīra (miljoni kronu): 1997.gadā - 211.1 un 1999.gadā - 267.4.¹⁰ Novērtējot pēc attiecīgā gada valūtas maiņas kursa, piešķīrums attiecīgi bija (miljoni USD): 32.0 un 40.5.

Minētās relatīvi lielās summas, kuras no valsts budžeta asignē filmu nozarei, šajās augsti attīstītajās valstīs veido samērā nelielu IKP daļu: Somijā - 0.011% un Dānijā - 0.018 - 0.022%.

Latvijā, sakarā arniecīgo filmu budžetu ir ļoti grūti (daudz eksperti uzskata, ka pat neiespējami) izveidot filmu tirgū konkurētspējīgu produktu. Šeit filmu ražošana nevar būt peļņas un valsts budžeta ieņēmumu avots. To uzdevums ir vicināt iedzīvotāju kultūras līmeņa kāpumu, to ētisko un morālo pamatu stiprināšanu, indivīda aktivitātes un atbildības jūtu veidošanu un citu sabiedrības attīstības jautājumu risināšanu.

⁹ Statistical Yearbook of Finland, 1999.

¹⁰ Statistical Yearbook 1999. Denmark Statistics.

Kinofilmu ražošana.

Pēc neatkarības atjaunošanas, iepriekšējā sistēmā izveidotā un uz tās vajadzību apmierināšanu orientētā (pat neņemot vērā ideoloģiskos nosacījumus) filmu ražošanas sistēma Latvijā praktiski sabruka. Katrs sabrukums ir negatīva parādība, jo tā rezultātā savu vērtību zaudē iepriekšējā periodā izveidotā nozares tehniskā bāze, pazeminās sabiedrības intelektuālais potenciāls, liela daļa šajā nozarē nodarbināto talantīgo speciālistu nerod vairs iespēju to mērķtiecīgi pielietot. Daudzu pieredzējušu radošo darbinieku stāvokļa dramatismu palielina apstākļi, ka nozares pārveidošana laika ziņā sakrīt ar tajā izmantojamās tehnikas un filmu izgatavošanas tehnoloģijas paaudžu nomaiņu periodu.

Svarīgākie momenti, kas, pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas, ietekmēja kinofilmu ražošanas nosacījumus ir:

1. sabrūkot sociālistiskajai, centralizēti vadītai saimniecības sistēmai, izzuda arī lielvalstij vienota kinofilmu ražošanas plānveida organizācija,

2. iepriekšējā sistēmā filmas veidotāja uzdevums bija izgatavot to atbilstoši apstiprinātajam scenārijam un piešķirtajam finansējumam. Par tās demonstrēšanu. skatītāju piesaisti un naudas ieņēmumiem no tiem rūpējās citas organizācijas,

3. kinofilmas tika uzskatītas par ietekmīgu Kompartijas ieroci cilvēku politiskās uzticības veidošanai, izglītības un kultūras līmeņa kāpināšanai. Tādēļ netika vienmēr prasīts, lai ieņēmumi no filmas demonstrēšanas atbilstu vai pārsniegtu tās izgatavošanas izdevumus. Turklāt filmas bez kinoteātriem, nemaksājot to ražotājiem atlīdzību demonstrēja valstij piederošajā televīzijas tīklā,

4. sabrūkot PSRS izzuda arī Latvijā ražoto filmu izplatīšanas areāls, kādreiz plašais skatītāju kontingents. Bijušajās savienotajās republikās, tāpat kā Latvijā samazinājās kinoteātru apmeklētība, turklāt arī to iedzīvotājiem kļuva pieejama pasaules filmu industrijas produkcija, konkurēt ar kuru Latvijas filmu nozare nebija spējīga un resursu ierobežotība nedod pamatu cerībām par tādu kļūt,

5. pārejot uz tirgus attiecību sistēmu radikāli mainījās arī filmu ražošanas finansēšanas principi. Te atzīmējami divi momenti:

- līdzekļu sagāde filmas izgatavošanai kļuva par tās ražotāja svarīgāko uzdevumu. Valsts vairs nefinansēja to ražošanu, bet varēja sniegt tikai daļēju atbalstu un
- radikāli samazinājās valsts piešķirumu apjoms filmu nozares atbalstam.

Jautājumā par valsts finansējuma katastrofālu kritumu ekspertu aptaujā nācās dzirdēt viedokli, ka samazinājums radās tāpēc, ka tā nauda kuru iepriekšējā sistēmā centralizēti izlietoja Latvijas kino nozares finansēšanai pēc atdalīšanās no PSRS palika Maskavā. Šāds skaidrojums, tomēr, nav korekts jo balstās uz virspusēju situācijas vērojumu. Izmaiņu būtība ir sekojoša:

1. PSRS centralizētajā tautsaimniecības sistēmā "Maskava", kā lielvalsti vadošais centrs, pati naudu neražoja. Tur nosacīti (finansu plānošanā) tika koncentrēti, kā mēdza teikt "kopējā katlā" finansu resursi no visām savienotajām republikām un attiecīgi sadalīti pa nozarēm un savienotajām republikām (atbilstoši tam, cik kurš prata "izplēst"). Latvija no šī "kopējā katla" saņēma ne vairāk kā tajā iemaksāja. Pēc PSRS sabrukuma visi finansu resursi, kas iepriekš nonāca "kopējā katlā" palika Latvijā un tikai no pašu politiķu prasmes bija atkarīga to racionāla un mērķtiecīga izmantošana un

2. kino nozares finansējuma apstākļu pamatā ir vispārējs tautsaimniecības sabrukums un tā izsauktais totāls resursu trūkums no budžeta finansējamo nozaru (ne tikai kino) vajadzību apmierināšanai. Tautsaimniecības sabrukuma mērogus raksturo IKP apjoma kritums: trijos gados (1990.- 93) tas samazinājās vairāk nekā divas reizes.

Pēc zināma sastinguma perioda deviņdesmito gadu vidū, dekādes otrajā pusē vērojams neliels kāpums. Tomēr, arī 2000.gadā tas bija tikai 62.3% no 1990.gada apjoma.

Finansiālo resursu katastrofāls samazinājums bija viens no iemesliem filmu ražošanas apsīkumam. Otrs, ne mazāk nozīmīgs, tāpat kā citās tautsaimniecības nozarēs, bija pieredzes un izpratnes trūkums darbībai tirgus attiecību sistēmā. Tā kā filmu nozares vadošajiem speciālistiem šādas izpratnes nebija tie vadoties no iepriekšējā sistēmā izveidojušās pieredzes turpināja gaidīt, ja ne tieši resursu piešķiršanu tad vismaz ieteikumus kā turpmāk darboties. Diemžēl arī tiem, kuri pārmaiņu gaitā nonāca valsts vadošajos amatos un bija aicināti veicināt to pārziņā esošo nozaru mērķtiecīgu pārveidi, atbilstoši tirgus attiecību prasībām, nebija pietiekami skaidra priekšstata kā to realizēt un racionāli izmantot no iepriekšējās sistēmas pārmantotos materiālos resursus.

Viens no būtiskiem šādas situācijas rezultātiem bija iepriekšējā sistēmā izveidotās filmu ražošanas materiālās bāzes degradācija. Rīgas kino studijā bija koncentrēta visa filmu ražošanai nepieciešamā aparatūra, dekorāciju un kostīmu komplekti. Tajā ir arī vieni no lielākajiem filmēšanas paviljoniem Baltijas jūras reģionā (ar platību:1000, 800 un 200m² . Šī unikālā objekta privatizācija notika formāli, atbilstoši privatizācijas likumā noteiktajam vispārējam mērķim: "mainot valsts un pašvaldību īpašuma objekta īpašnieku, radīt labvēlīgu vidi privātā kapitāla darbībai..." Likums neprastja no privatizētāja rast tādu variantu, lai privatizētais objekts būtu konkurētspējīgs tirgus attiecību sistēmā.

Lai kino studija varētu sekmīgi attīstīties un sniegt kvalitatīvus pakalpojumus filmu veidotājiem, nepietiek vienkārši valsts īpašuma formu nomainīt ar privāto. Ievērojot objekta specifiku, vēlams bija ne vienkārši to privatizēt, bet nodot to tāda uzņēmēja (vietējā vai ārējā) īpašumā, kurš būtu spējīgs un ieinteresēts objekta attīstībā, ieguldot nepieciešamos līdzekļus aparatūras atjaunošanā. Objektīvu apstākļu un daļēji arī subjektīvu kļūdu dēļ tas netika realizēts. Pašreizējais īpašnieku sastāvs nav spējīgs ieguldīt līdzekļus tās pārveidošanā atbilstoši laikmeta prasībām un jaunajām tehniskā progresa radītajām iespējām. Rīgas kino studijā esošā aparatūra ir fiziski un morāli novecojusi un tās izmantošana filmu veidošanā strauji samazinās. Jaunās, vairumā

10.tabula

Filmu ražošana Latvijā

Gadi	Pilnmetrā žas - pavisam	Tai skaitā:		Īsmetrā- žas - pavisam	Tai skaitā:		Kopā
		mākslas un multipli- kācijas	dokumen- tālās un populārzi- nātniskās		mākslas un multipli- kācijas	dokumen- tālās un populārzi- nātniskās	
1990	11	6	5	32*	3	14	43
1991	12	7	5	27*	11	13	39
1992	4	2	2	23	10	13	27
1993	7	4	3	24	17	7	31
1994	7	2	5	31	25	6	38
1995	4	2	2	17	11	6	21
1996	-	-	-	10	7	3	10
1997	7	2	5	27	5	22	34
1998	6	2	4	20	12	8	26
1999	5	2	3	21	12	9	26
2000	4	3	1	21	12	9	25

Avots: Latvijas Statistikas Gadagrāmata 1996 un 2001.

*tai skaitā zinātniski tehniskās un mācību īsmetrāžas kinofilmas: 1990.gadā - 15 un 1991.gadā - 3.

mazās kino studijas spiestas iegādāties savas iekārtas un savstarpēji kooperējoties risināt tehnoloģiskās problēmas. Ir jau daži pozitīvi rezultāti piemēram ir iezīmējies jauns aparatūras koncentrācijas centrs (Platforma Filma Jūrmalā). Filmu ražošanas dinamika Latvijā atspoguļota 10.tabulā.

Laika posmā pēc neatkarības atgūšanas filmu ražošanas nozarē saskatāmi divi periodi. Pirmajā (1991.- 96.gadi) notika iepriekšējā periodā izveidotās ražošanas sistēmās sabrukums un nozares pārkārtošanās darbībai tirgus attiecību apstākļos. Ar 1997.gadu lejupslīde apstājās un pakāpeniski veidojās nosacījumi nozares stabilizācijai un attīstībai turpmākajā periodā. Pašreizējais pilnmetrāžas filmu ražošanas apjoms, raugoties no nozares normālas funkcionēšanas viedokļa ir pārāk niecīgs. Kinofilmu ražošana ir radošs process un kā rāda pasaules pieredze, te līdz ar panākumiem satopamas arī neveiksmēs. Filmas producentu, režisoru un citu tās radītāju ieceres ne vienmēr izdodas realizēt kino skatītājiem pieņemamā veidā. Pēc aptaujāto ekspertu, gandrīz vienota atzinuma, ik gadu vēlams ražot 4 - 5 filmas, jo tikai tad ir cerība, ka vismaz viena un labākā gadījumā divas varētu būt labas. Saskaņā ar apkopoto informāciju par filmu ražošanu Eiropā izrādās, ka no četrām filmām viena nav komerciāli izmantojama. ES valstīs gadā ražo ap 600 filmu. To komerciālie panākumi ir ļoti atšķirīgi. Publicētais tikai 50 vislabāk apmeklēto filmu saraksts rāda, ka atšķirība starp filmu, kas ieņēma pirmo un tām kuras ir 46 - 50 vietās ir ~ 33 reizes¹¹. Ir acīmredzams, ka pārējo 550 popularitāte, tātad arī kvalitāte ir daudzkārt mazāka, nekā tām, kuras iekļautas piecdesmit visapmeklētāko skaitā.

Filmu ražošana vēl nav nostabilizējusies ne tikai Latvijā kā bijušajā PSRS republikā, bet arī vairākās bijušajās Eiropas sociālistiskajās valstīs, par ko liecina 11.tabulas skaitļi.

11.tabula

ES kandidāt valstīs izgatavoto spēlfilmu skaits

Valstis	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Latvija	2	0	2	1	3	2
Lietuva	3	1	3	0	1	2
Igaunija	1	0	1	3	4	0
Bulgārija	6	6	7	4	2	3
Čehija	23	20	20	14	17	...
Ungārija	19	17	16	13	17	21
Polija	23	17	20	14	24	20
Rumānija	9	11	6	3	3	0
Slovākija	3	2	3	1	3	...
Slovēnija	2	3	3	4	3	...

Avots: Statistical Yearbook. Film, Television, Video and New Media in Europe. 2001.

Tikai dažās ES kandidāt valstīs (Polija, Čehija un Ungārija) spēlfilmu ražošanas apjomi ir pietiekami lieli, lai veidotu nosacījumus nozares normālai funkcionēšanai. Pārējās izgatavo tikai dažas filmas gadā, turklāt ne katru gadu. Atsevišķās valstīs ražoto filmu skaits, ja tās netiek mērķtiecīgi gatavotas eksportam, ir samērā ciešā sasaistē ar diviem valsti raksturojošiem parametriem: iedzīvotāju skaitu un valsts ekonomisko potenciālu, resp. IKP uz iedzīvotāju. ES kandidāt valstu izvietojums pēc minētiem rādītājiem parādīts 12.tabulā

¹¹ Statistical Yearbook. Film, Television, Video and New Media in Europe. 2001 Edition. European Audiovisual Observatory, Strasbourg, 2001.

**ES kandidāt valstu ranžējums pēc iedzīvotāju skaita un
IKP uz iedzīvotāju 1999.gadā**

Valsts	Iedzīvotāji, milj. vidēji gadā	IKP uz iedzīvotāju EUR	Vieta pēc	
			Iedzīvotāju skaita	IKP uz iedzīvotāju
Polija	38.65	8200	1	5
Rumānija	22.46	5800	2	9
Čehija	10.28	12400	3	2
Ungārija	10.07	10700	4	3
Bulgārija	8.21	4900	5	10
Slovākija	5.40	10300	6	4
Lietuva	3.66	6200	7	7
Latvija	2.43	5900	8	8
Slovēnija	1.99	15000	9	1
Igaunija	1.41	7700	10	6

Avots: International Financial Statistics, Yearbook 2000. Latvijas Statistikas Gadagrāmata 2001.

Salīdzinot tabulas rādītājus ar iepriekšējās tabulas informāciju par valstīs ražoto filmu skaitu redzam, ka pastāv sakarība starp iedzīvotāju skaitu un ražoto filmu daudzumu. Tā tomēr nav tieši proporcionāla. Piemēram izgatavoto filmu skaits Čehijā un Ungārijā ir līdzīgs Polijā ražotajam, lai gan iedzīvotāju skaits atšķiras 3.8 reizes. Zināmu izskaidrojumu rodam salīdzinot šo valstu ekonomikas attīstības līmeni: IKP uz iedzīvotāju Polijā bija mazāks nekā Čehijā 1.5 un - Ungārijā 1.3 reizes. Rumānijā dzīvo pāri par divām reizēm vairāk cilvēku nekā Čehijā un Ungārijā. Tā kā IKP uz iedzīvotāju te bija 1.8 -2.1 reizi mazāks, arī filmu ražošanā tā ievērojami atpaliek. Ekonomikas sastinguma apstākļos, līdzīgi kā Latvijā, notiek arī filmu nozares lejupslīde.

Mazāko valstu grupā, lai arī nelielos apmēros, tomēr stabila izskatās filmu ražošanas nozare tajās, kurās ir relatīvi liels IKP uz iedzīvotāju apjoms. Labs piemērs šinī ziņā ir Slovēnija. ES kandidātvalstīs, tāpat kā Latvijā, nacionālo filmu daļa skatītājiem piedāvāto filmu skaitā ir ļoti maza (13.tabula)

Pirmo reizi demonstrēt sāko filmu sadalījums 1999.gadā

	Izcelsmes valstis, procentos no kopējā skaita				Ražoto filmu skaits	Iedzīvo tāji milj.
	Nacionālās	Eiropas	ASV	Pārējās		
Polija**	11.8	26.6	57.1	4.4	20	38.7
Čehija*	9.3	22.7	65.3	2.7	17	10.3
Ungārija	9.2	19.5	66.7	4.6	17	10.0
Slovēnija	4.7	24.7	68.2	2.4	3	2.0
Rumānija	3.0	25.7	71.3	0.0	3	22.5
Bulgārija	2.7	18.1	77.9	1.3	2	8.2
Igaunija	2.4	25.6	72.0	0.0	4	1.4
Latvija**	4.7	14.2	80.2	0.9	3	2.4
Slovākija	1.5	32.6	61.4	4.5	3	5.4
Lietuva**	0.5	30.3	69.1	0.0	2	3.7

Avots: Statistical Yearbook. Film, Television, Video and New Media in Europe, Strasbourg 2001.
Latvijas filmu reģistrs.

* 1998.gads, ** 2000.gads

Nacionālo filmu daļa kopējā demonstrēšanai piedāvāto skaitā ES kandidātvalstīs ir: no 0.5% Lietuvā līdz 11.8% Polijā. Salīdzinot ražoto filmu skaitu ar iedzīvotāju skaitu, lielākoties vērojama samērā cieša sakarība. Tomēr, ir arī daži izņēmumi. Spilgtākie piemēri te ir Rumānija un Slovēnija. Abās tajās aplūkojamajā gadā demonstrēšanai piedāvāja vienādu skaitu pašu valstī ražoto filmu, lai gan iedzīvotāju skaits Rumānija ir 11 reizes lielāks nekā Slovēnijā. Izskaidrojums, kā jau minēts, meklējams valsts ekonomikas attīstības līmenī: IKP uz iedzīvotāju 2000.gadā (EUR, pēc PPS¹²) Rumānijā bija 6000, bet Slovēnijā - 16100, tātad 2.7 reizes lielāks. Lielāks ekonomiskais potenciāls palielina valsts iespējas dāsnāk atbalstīt filmu nozari.

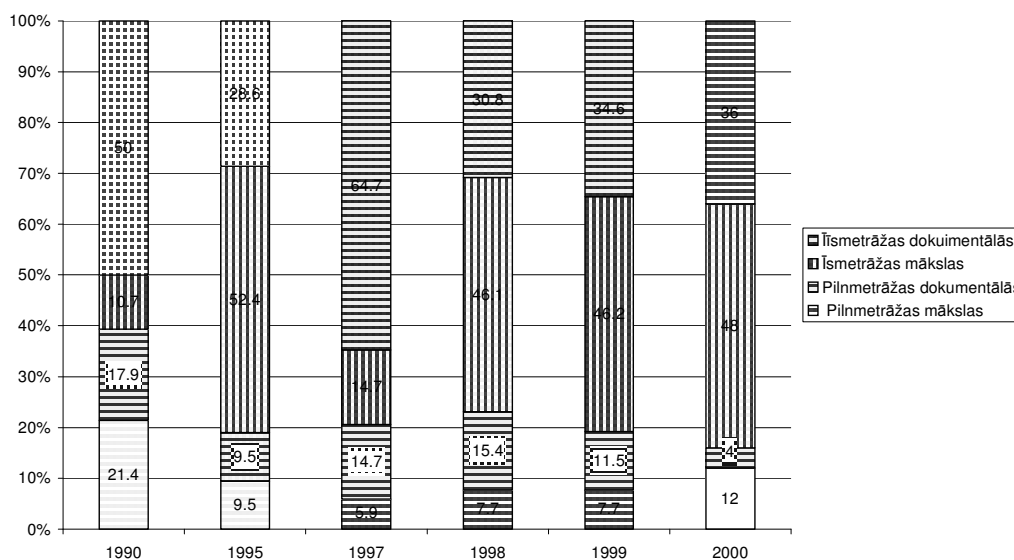
Salīdzinot Latvijas un citu tabulā iekļauto valstu rādītājus uzmanību saista tas, ka mums ir visaugstākais ASV ražoto filmu īpatnējais svars kopējā demonstrēšanai piedāvāto skaitā 80.2%. 1999.gadā Latvijā no jauna sāka demonstrēt 85 ASV filmas. Vidēji ES kandidātvalstīs šis rādītājs bija lielāks 93.1. Vismazākais demonstrēt sāko ASV filmu skaits bija Slovēnijā (58), Igaunijā (59), Rumānijā (72) un Slovākijā (81). Citās tas bija lielāks nekā Latvijā Čehijā 98 - 130 robežās. Kā noskaidrots iepriekš atsevišķu ASV ražoto filmu demonstrēšanas seansu apmeklētības līmenis ir ļoti zems. Tas liecina, ka Latvijas filmu izplatītājiem vēl trūkst selektīvas pieejas filmu izvēles un piedāvājuma jomā. Uzsvars tiek likts uz kvantitāti. Grūti rast objektīvu skaidrojumu tam kādēļ Latvijā pirmo reizi sāka demonstrēt 106 filmas, bet Igaunijā tikai 81 un Slovēnijā 85.

¹² PPS - pirktspējas paritātes standarti

Nozares struktūra

Kino nozares struktūru varam aplūkot no vairākiem viedokļiem. Vienu no tiem kinoteātros demonstrēto filmu sastāvs pēc to valstiskās izcelsmes Latvijā un citās valstīs aplūkots iepriekšējās nodaļās. Ieguldījuma tautsaimniecībā struktūra analizēta nodaļā Filmu nozares ieguldījums tautsaimniecībā. Šeit īsumā pieskarsimies dažiem filmu ražošanas struktūras jautājumiem. Ražoto filmu skaits parādīts 10.tabulā. To struktūras izmaiņas sniegtas 7.attēlā

7.attēls.Latvijā ražoto filmu struktūra, %

Attēlā, kā pilnmetrāžas tā arī īsmetrāžas mākslas filmu grupā iekļautas spēlfilmas un animācijas filmas. Raksturīga pēdējo gadu filmu ražošanas struktūras īpašība ir pilnmetrāžas filmu daļas kritums. Kopš 1997.gada pilnmetrāžas filmu skaitā strauji saruka dokumentālo filmu skaits no 5 1997.gadā līdz 1 2000.gadā. Īsmetrāžas filmu skaits šajā laikā arī samazinājies, tomēr relatīvi lēnāk nekā pilnmetrāžas. Šīs izmaiņas atspoguļo objektīvos nozares darbības nosacījumus, starp kuriem noteicošais ir finansiālo resursu apsīkums un administratīvo ierobežojumu atcelšana darbībai šajā nozarē, kas veicināja jaunu studiju rašanos, kuru kapacitāte bija piemērotas tikai īsmetrāžas filmu veidošanai.

Līdzīgas izmaiņas ir arī pārējās Baltijas valstīs. Saskaņā ar Igaunijas Statistikas Gadagrāmatā sniegtajām ziņām pilnmetrāžas filmu ražošana tur no 5 1990.gadā samazinājās līdz 3 1999.gadā un nullei 2000.gadā¹³. Lietuvas Statistikas gadagrāmatā šādas informācijas vispār nav. No datiem kas publicēti Filmu TV un video Gadagrāmatā par mākslas filmu ražošanu Eiropas valstīs redzams, ka Lietuvā to skaits bija: 1995.gadā 3, 1996., - 1, 1997. - 3, 1998. - 0, 1999. - 1 un 2000.gadā 2. Turklāt, 1995., 1996. un 1997.gadā 1 filma bija kopražojums¹⁴.

Filmas, īpaši spēlfilmas veidošanas process parasti neiekļaujas kalendārā gada, kas atbilst arī budžeta gadam, ietvaros. Lai noskaidrotu finansējuma struktūru pa filmu žanriem un atsevišķu žanru finansējuma avotiem lietderīgi salīdzināt šos datus tikai par pabeigtiem projektiem. Šādu iespēju rada Latvijas Nacionālā Kinomatogrāfijas centra apkopotā informācija par filmām kuras izvirzītas skatei "Lielais Kristaps 2001" (14.tabula un 8.attēls)

¹³ Statistical Yearbook of Estonia, 2001.

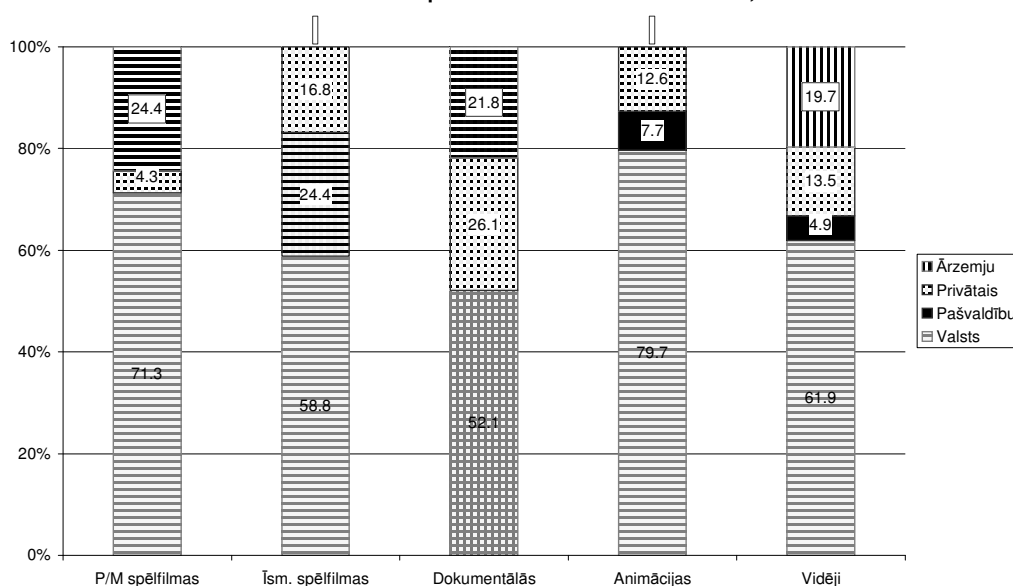
¹⁴ Statistical Yearbook. Film, Television, Video and New Media in Europe. 2001 Edition

Līdzekļu avotu struktūra, skatei "Lielais Kristaps 2001" izvirzīto filmu ražošanas izmaksu finansēšanā, %

Filmu žanri	Valsts	Pašvaldības	Privātais	Ārzemju	Kopā
Spēlfilmās	69.9	2.8	5.8	21.5	100.0
Tai skaitā: - pilnmetrāžas	71.3	-	4.3	24.4	100.0
- īsmetrāžas	58.8	24.4	16.8	-	100.0
Dokumentālās	52.1	-	26.1	21.8	100.0
Animācijas	79.7	7.7	12.6	-	100.0
Visas filmas	61.9	4.9	13.5	19.7	100.0

Avots: Latvijas Nacionālais Kinomatogrāfijas centrs.

8.attēls. "Lielā Kristapa 2001" filmu finansēšanas avoti, %

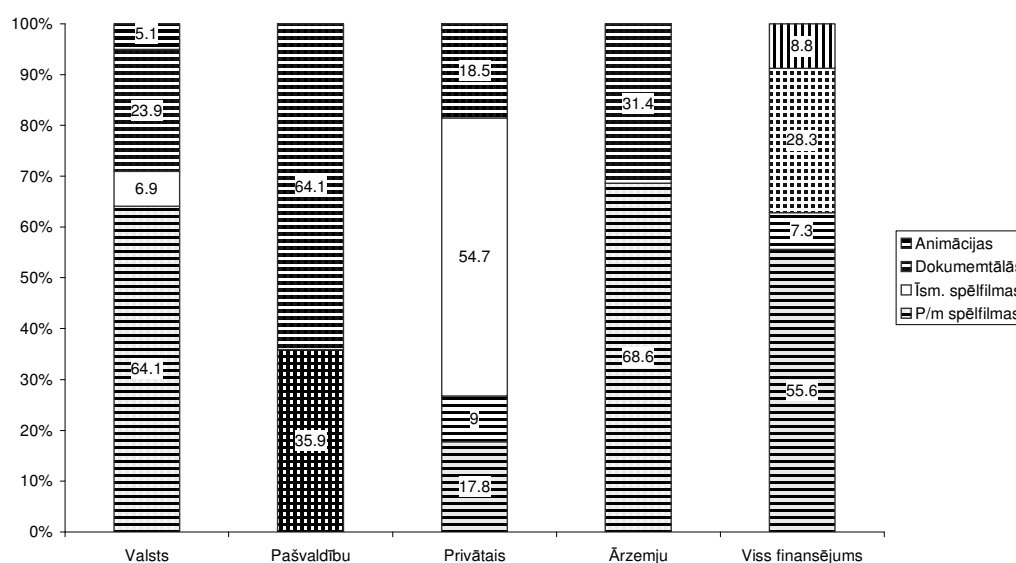
Lai gan informācija neaptver pilnīgi visas skatei pieteiktās filmas, tomēr tā sniedz orientējošu priekšstatu par to veidošanas līdzekļu avotiem. Noteicošā loma filmu ražošanas finansēšanā joprojām ir valsts resursiem. Īpaši tas attiecas uz animācijas un pilnmetrāžas spēlfilmām. Pašvaldību līdzdalība ir epizodiska un saistīta ar Rīgas 800.gadadienu. Privātais kapitāls vairāk atbalstījis dokumentālo un īsmetrāžas spēlfilmu veidošanu. Izskaidrojams tas, šķiet ar to, ka šī žanra filmās sponsoriem vieglāk uztverama filmas iecere. Ārvalstu līdzekļi izmantoti vienas kopražojuma pilnmetrāžas spēlfilmās veidošanai, kurā Latvijas daļa (valsts un privātkapitāla) bija tikai 41.7%. Samērā liela ir ārvalstu interese par dokumentālo filmu veidošanu. No 23 dokumentālajām filmām šādu finansējumu saņēma 9. Informācija par finansēšanas avotu sadalījumu pa filmu žanriem sniedz 15.tabula un 9.attēls.

Finansēšanas avotu izlietojuma struktūra pa filmu žanriem, %

Filmu žanri	Valsts	Pašvaldī -bas	Privātais	Ārzemju	Kopā
Spēlfilmās	71.0	35.9	26.8	68.6	62.9
Tai skaitā: - pilnmetrāžas	64.1	-	17.8	68.6	55.6
- īsmetrāžas	6.9	35.9	9.0	-	7.3
Dokumentālās	23.9	-	54.7	31.4	28.3
Animācijas	5.1	64.1	18.5	-	8.8
Visas filmas	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Avots: Latvijas Nacionālais Kinomatogrāfijas centrs.

9.attēls. Finansējuma sadalījums pa filmu žanriem "Lielais Kristaps 2001"

Valsts līdzekļi, galvenokārt, tika izlietoti nozares pamatprodukcijas - pilnmetrāžas spēlfilmu un dokumentālo filmu ražošanas finansēšanai. Rīgas pašvaldība pilnīgi finansēja vienu īsmetrāžas spēlfilmu, daļēji vienu animācijas filmu un projektu "Rīga skatās bildes"(tabulā nosacīti iekļauts animācijas filmu grupā). Privātais kapitāls devīgāks bija dokumentālo filmu veidotājiem (14 no 23) un subsidēja ~ 10% kopražojuma pilnmetrāžas spēlfilmās (Labās rokas) ražošanas izmaksu. Ārzemju kapitāla vairāk nekā divas trešdaļas izlietotas jau minētās spēlfilmās un pārējais citu valstu sabiedrību interesējošo dokumentālo filmu ražošanas finansēšanai.

Filmu nozares ieguldījums tautsaimniecībā

Filmu industriju, kā jau minēts, veido trīs atsevišķi darbības veidi: ražošana, sadale un demonstrēšana. Pēdējā laikā sakarā ar video tehnikas parādīšanos, kā atsevišķs darbības veids kļuva kino un videofilmu kopēšana. Divdesmitā gadsimta otrajā pusē filmu industrijas attīstību būtiski ietekmēja televīzija (TV), sākumā kā filmu demonstrētājs, bet pēdējā laikā arī kā to ražotājs, vai ražošanas līdzfinansētājs. Noskaidrot filmu lomu TV kopējā ieguldījumā tautsaimniecības potenciāla veidošanā nav iespējams un mūsu analizē šis sektors nav aptverts.

Minēto filmu nozares sastāvdaļu saikne ar Latvijas tautsaimniecību ir dažāda.

Filmu ražošanu realizē Latvijā reģistrēti uzņēmēji. Neatkarīgi no finansējuma avota tie nodarbina valsts iedzīvotājus un maksā likumos noteiktos nodokļus. Kino un videofilmu kopēšana kā patstāvīga uzņēmējdarbība veidojas sakarā ar videotehnikas attīstību.

Filmu sadali veic specializēti uzņēmumi, kas lielākoties ir pasaulē lielāko filmu ražotāju pārstāvji, starpnieki starp filmu ražotājiem ārzemēs un to demonstrētāju Latvijā. Atsevišķos gadījumos filmu demonstrētāji paši iegādājas filmas apejot sadales uzņēmumus. Piemēram, tā tika demonstrētas atsevišķas Krievijā ražotās filmas. Latvijā ražoto filmu izplatīšana, sakarā ar to mazo skaitu, ir epizodiska. Strādājošo skaits šajos uzņēmumos nav liels.

Filmu demonstrētāji nodrošina filmu novadīšanu līdz skatītājam. Tā kā demonstrētas tiek galvenokārt citās valstīs ražotās filmas, Latvijas filmu ražotāju ietekme uz šīs sfēras darbības mērogiem un ieguldījumu tautsaimniecībā ir niecīga. Kā zemāk tiks parādīts, filmu demonstrētāji nodrošina nozares piensuma valsts budžetā galveno daļu.

Videotehnikas attīstība radīja iespēju filmas skatīties mājas apstākļos. Šādu filmu nesēju realizācija vai noma ir kļuvusi par jaunu, turklāt strauji augošu, uzņēmējdarbības veidu. Saskaņā ar Latvijas Filmu reģistra informāciju 2000.gadā atļaujas nodarboties ar videoierakstu mazumtirdzniecību un nomu bija izņēmuši 370 uzņēmumu ar 1016 tirdzniecības vietām. Informācija par to darbības apjomiem ir tikai daļēja, jo pārskatus iesniedza tikai 230 uzņēmumu ar 578 tirdzniecības vietām (attiecīgi 62 un 57% no reģistrētajiem). Informāciju iesniegušo uzņēmumu ieņēmumi no šīs nodarbes 2000.gadā sasniedza Ls 1689.6 tūkst, tai skaitā no videoierakstu mazumtirdzniecības 1064.2 tūkst. un no nomas - 625.4 tūkst. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu kopējais palielinājums -34.8%

Sabiedrības ieguvums no kādas nozares funkcionēšanas ir tajā ietilpstošo uzņēmumu maksātie nodokļi valsts un pašvaldību budžetos un nodarbināto iedzīvotāju ienākumi to darba samaksas veidā. Informāciju par nodokļu ieņēmumiem apkopo Valsts Ieņēmumu Dienests (VID), izņemot nekustāmā īpašuma nodokli, kuru, kopš 2000.gada 1.janvāra maksā attiecīgo pašvaldību kontos un VID šos datus neapkopo. Analizējamajā nozarē šī nodokļa maksātāju gandrīz nav, jo uzņēmumiem, izņemot šķiet tikai Rīgas kinostudiju, nav sava nekustāmā īpašuma līdz ar to nav jāmaksā arī nekustāmā īpašuma nodoklis. Arī 1999.gadā, kad vēl bija tā centralizēta uzskaitē kopējā iekasētā summa bija tikai Ls 123.63. Kino nozares, kopējie un sadalījumā pa darbības veidiem, maksājumi valsts budžetam parādīt 16.tabulā.

16.tabula

Kino nozares uzņēmumu kopējie nodokļu maksājumi valsts budžetā

Darbības joma	Summa latos			% no kopsummas		
	1999.	2000.	2001. 9 mēneši	1999.	2000	2001 9 m.
Filmu ražošana	236226.65	118258.08	92258.08	34.9	18.3	19.3
Kino- un videofilmu kopēšana	6007.51	35123.34	35164.17	0.9	5.8	7.4
Filmu izplatīšana	39264.85	55565.33	50084.94	5.8	8.6	10.5
Filmu demonstrēšana	391089.83	425613.21	293628.44	57.8	66.0	61.6
Pašnodarbinātās personas	4190.74	10549.85	5898.38	0.6	1.6	1.2
Kopā	676779.58	645109.81	477034.01	100.0	100.0	100.0

Avots: Latvijas Republikas Valsts Ieņēmumu Dienests

Kopējā valstij samaksāto nodokļu summa ir vairāk nekā Ls 600 tūkst. Lielākie nodokļu maksātāji ir filmu demonstrētāji, kuru darbības galvenais motīvs ir uzņēmējdarbības peļņa. Līdzīga motivācija ir arī filmu kopēšanas un izplatīšanas uzņēmumiem, kā arī pašnodarbinātajiem. To maksāto nodokļu apjoms ir relatīvi neliels, jo mazs ir arī izpildīto darbu apjoms.

Lai gan filmu ražošana principā nav orientēta uz peļņas gūšanu, tomēr arī šī nozare iemaksā budžetā ievērojamas summas. Tās, kā parādīts zemāk, lielā mērā veido ar darba samaksu saistītie nodokļi un sociālās apdrošināšanas iemaksas kā arī pievienotās vērtības nodoklis. Ar pēdējo apliek realizēto produkciju, kuras izgatavošana netiek finansēta no valsts budžeta (reklāmas un tml. darbi). Dažas studijas izveidojušas sadarbību ar ārzemju firmām un izpildot to pasūtījumu nodrošina darbu Latvijas iedzīvotājiem un iemaksā valsts budžetā ar atalgojumu saistītos nodokļus. Raksturīgs piemērs šinī ziņā ir studija Rija. Tās maksātie nodokļi atsevišķos gados pārsniedz valsts finansējuma summas (17.tabula)

17.tabula

Studijas Rija darbības finansiālie rādītāji, Ls

	1998	1999	2000
Neto apgrozījums	200400	214352	159694
Tai skaitā: valsts finansējums	19386	39924	27100
Samaksāti nodokļi, pavisam	20689	29112	26553
Tai skaitā:- iedzīvotāju ienākuma	10715	15850	14271
- sociālās apdrošināšanas iemaksas	9623	12845	12282

Avots: Studijas Rija materiāli

Lai gan 2001.gads pētījuma laikā vēl nebija noslēdzies, studijas aprēķini rāda, ka nodokļu iemaksas budžetā vairāk nekā trīs reizes pārsniegs summu, ko tā saņems valsts finansējuma veidā. Aplūkojot šo situāciju no tīri fiskālā viedokļa tā vērtējama pozitīvi, jo uzņēmums sevi atpelnā un papildina valsts budžeta ieņēmumus. Pozitīvi vērtējama arī iegūtā pieredze sadarbojoties ar pasaulē pazīstamām studijām. Negatīvais ir tas, ka niecīgais Latvijas puses finansējums kopražojuma veidošanā nosaka vēl niecīgāku tās daļu realizējot filmu tirgū. Pēc studijas vadības prognozēm no kopējā produkta realizācijas ārējie partneri iegūs miljonus, bet Latvijas puse tikai dažus tūkstošus.

Atgriežoties pie kopējiem nodokļu ieņēmumiem aplūkosim to struktūras atšķirības darbības nozarēs, izmantojot 2000.gada datus (18.tabula un 10.attēls)

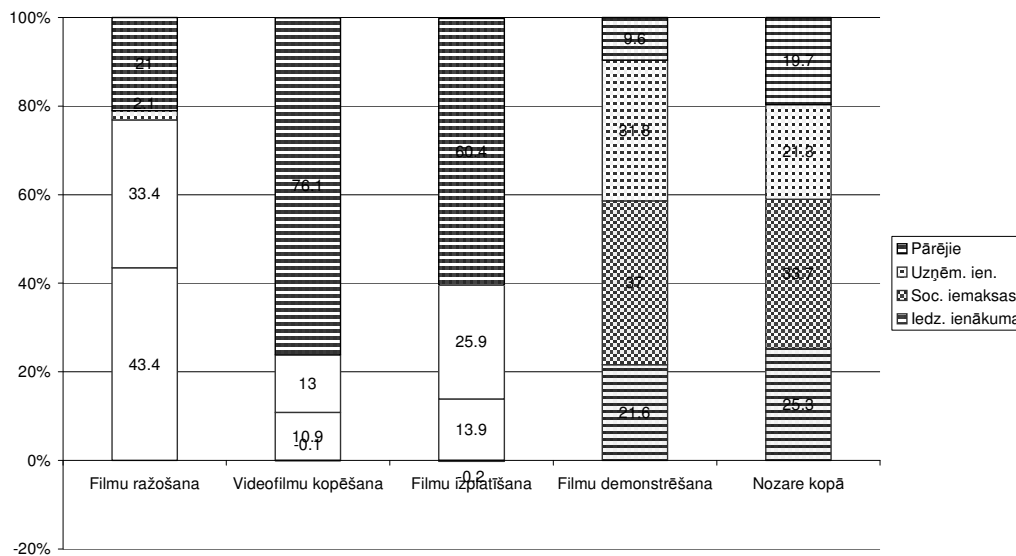
18.tabula

Kino nozares uzņēmumu maksājumu budžetā struktūra 2000.gadā, %

Darbības nozare	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	Sociālās apdrošināšanas iemaksas	Uzņēmuma ienākuma nodoklis	Pārējie	Kopā
Filmu ražošana	43.4	33.4	2.1	21.0	100.0
Kino un video filmu kopēšana	10.9	13.0	- 0.1	76.1	100.0
Filmu izplatīšana	13.9	25.9	- 0.2	60.4	100.0
Filmu demonstrēšana	21.6	37.0	31.8	9.6	100.0
Pašnodarbinātās personas	79.6	13.2	0.0	4.2	100.0
Vidēji	25.3	33.7	21.3	19.7	100.0

Filmu ražotāju samaksāto nodokļu lielāko daļu (76.8%) veido ar darba samaksu saistīti nodokļi. Pārējo nodokļu grupā lielāko summu (~92%) veido pievienotās vērtības nodoklis (PVN). Arī filmu izplatītāju maksāto nodokļu kopsummā PVN daļa bija 97% pārējo un 58% visu maksāto nodokļu. Filmu demonstrētāju maksāto nodokļu struktūra nav spilgti izteiktas kāda viena nodokļa dominantes.

10.attēls. Nozares uzņēmumu maksājumu budžetā struktūra 2000.gadā,%

16.tabulā minētās iemaksas valsts budžetā neietver nodokļus, ko maksā uzņēmumi, kas nodarbojas ar videoierakstu realizāciju. Saskaņā ar Centrālajai Statistikas pārvaldei sniegtajām ziņām, importēto filmu videoierakstu vairumtirdzniecības apgrozījums 2000.gadā bija Ls 787.6 tūkst. Vadoties no tā varam aprēķināt, ka PVN veidā budžetā ienāca Ls 141.8 tūkst. Tā kā šīs produkcijas realizācija ir tikai viens no vairumtirgotāju darbības veidiem, noteikto to maksāto citu nodokļu lielumu (uzņēmumu ienākuma nodoklis un ar darbinieku algu saistītie maksājumi), nav iespējams. Saskaņot 16.tabulā

minēto nodokļu summu (645.1) un šeit aprēķināto PVN (141.8) iegūstam, ka nozare 2000.gadā budžetā ienesa vismaz Ls 786.9 tūkst.

Kino nozares lomu tautsaimniecībā, bez nodokļu ieņēmumiem vēl raksturo arī tās piedāvāto darba vietu skaits. Nodarbinātības statistikā šis rādītājs nav izdalīts un pieejama tikai fragmentāri rādītāji. Izmantojot informāciju par nozares uzņēmumu samaksāto sociālo nodokli ir iespējams tuvināti noteikt kopējo kino nozarē nodarbināto nominālās algas summu. Mūsu aprēķins balstās uz sekojošiem nosacījumiem:

1. 2000.gadā nozares (bez videofilmu tirdzniecības) sociālās apdrošināšanas iemaksas bija Ls 217672.6.

2. saskaņā ar nodokļa likmēm darba devējs maksāja 27.09% un darba ņēmējs 9.0%

3. sadalot p.1 minēto summu ar p.2 minētajām proporcijām iegūstam, ka darba ņēmēju iemaksa bija Ls 54282.44

4. tā kā p.3 aprēķinātā summa veido 9% kopējā algas fonda tā absolūtais lielums vērtējams Ls 603138.

Minētais skaitlis jāuzskata kā minimālais, jo daļa nodarbināto ir strādājošie pensionāri, kuru iemaksu likme ir mazāka.

Secinājumi

Latvijas filmu nozares ekonomiskajā potenciālā pēc strauja tā samazinājuma deviņdesmito gadu pirmajā pusē ir vērojama zināma stabilizācija un nosacījumu veidošanās pieaugumam pārredzamajā nākotnē. Šis secinājums balstās uz šādiem apsvērumiem:

1. Latvijas ekonomiskā potenciāla kāpums radīs iespēju palielināt valsts piešķirumus sabiedrības interesēm atbilstošu filmu veidošanai,
2. nozares ietvaros ir iezīmējusies pāreja uz mūsdienīgas aparatūras izmantošanu filmēšanas un pēcfilmēšanas apstrādes procesos,
3. ir iespējams uzlabot valsts piešķirto līdzekļu sadales sistēmu tā, lai sekmētu to racionālāku izmantošanu, koncentrējot tos svarīgāko projektu atbalstam,
4. tā kā sīkās studijas nevar nodrošināt nozīmīgu projektu realizāciju un valsts piešķirtā finansējuma efektīvu izmantošanu, to apvienošanās vai pievienošanās lielākajām ir viena no nozares potenciāla palielināšanas rezervēm. Valsts finansējuma sadalei jāveicina šī procesa norisi,
5. filmu veidošanas radošais personāls skaitliski pilnīgi nodrošina nozares vajadzības. Latvijas teātros ir tā pietiekamas rezerves. Trūkumi, kas vērojami atsevišķos risinājumos ir pārvarami novēršot nepilnības iecerēto projektu izvērtēšanas procedūrā, realizējot zināšanu papildināšanas programmu un citus pasākumus,
6. aizsākta sadarbība ar ārzemju studijām. Attīstot to tālāk palielināsies iespēja apgūt citās valstīs uzkrāto pieredzi darbībai starptautiskajā mērogā, izpētīt šī tirgus nosacījumus un panākt Latvijas pusei vēlamos rezultātus.

Filmu nozares ieguldījums tautsaimniecībā izpaužas divējādi:

Pirmais, valsts ekonomisko ieguvumu izsaka summas, ko nozares uzņēmumi iemaksā valsts budžetā nodokļu veidā un darba vietu nodrošinājumā iedzīvotājiem. Nodokļu veidā pēdējos divos gados (1999.- 2000.) no filmu ražošanas, izplatīšanas uzņēmumiem valsts ieņēmumos ienāca vidēji gadā Ls 660 tūkst. Pieejamā informācija par videokasešu un videodisku realizācijas un nomas apjomiem rāda, ka tikai PVN veidā budžetā varēja ienākt aptuveni Ls 140 tūkst. Kopējā ieņēmumu summa (~Ls 800 tūkst.) ir ne mazāka par to, ko kuru no sabiedriskiem līdzekļiem (budžets un KKF) izlietota nozares atbalstīšanai. Nozarē nodarbināto nominālās darba algas kopējā summa pārsniedz Ls 600 tūkst.

Otrais ir ekonomiski netveramais ieguvums - filmu iedarbība uz tās skatītāju, tā kultūras līmeņa palielināšanas, ētisko un morālo vērtību nostiprināšanas jomā. Mērķtiecīgi attīstot filmu nozari ir iespējams šo ieguvumu palielināt.

© Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde
 UZŅĒMUMU, KURIEM GALVENAIS DARBĪBAS VEIDS IR NOZARES 9211, 9212, 9213,
 IESKAITOT LIKVIDĒTOS, SARAKSTS

UUK -uzņēmuma kods	Teritorijas kods	IUFİK	NACE	Nosaukums	Vākšanas saraksts	Nodaļas kods	Uzņēmuma reģistrācijas datums	Likvidācijas pazīme	Likvidācijas datums	Darbinieku skaits pēc pēdējā apsekojuma (pamatdarbā + papilddarbā)
88578132	0194	9151	9211	'ABOOM' filmu studija, SIA			20-Apr-98			2
88521008	0191	6071	9211	'AILE L' Jansones individuālais daudznozaru uzņēmums			23-Mai-97			
99115582	0194	6051	9211	'ANIMĀCIJAS BRIGĀDE' filmu studija, SIA			19-Jan-93			7
99996944	0191	6051	9211	'ART EKS' SIA			23-Nov-94			6
88355969	0193	6051	9211	'AUDIOVIZUĀLĀ STUDIJA' SIA			20-Mai-96			
88746606	0193	6051	9211	'AURA FILMA' SIA	2	Z	25-Jūn-99			1
99139542	0194	6051	9211	'AVE' kino un video studija, SIA	2	Z	25-Nov-91			
99845903	0193	9056	9211	'CONSUM' studija, AS filiāle			14-Jan-92			
05546838	0193	6051	9211	'DAUKA' animācijas filmu studija, SIA			17-Jūl-91			6
99607167	0193	6051	9211	'DEVIŅI' filmu studija, SIA			05-Sep-91			4
99471727	0194	6051	9211	'EBRON' SIA			09-Mar-94			
88775111	0191	6051	9211	'EHO FILMA' SIA			27-Jan-00			2
88275578	0195	6051	9211	'EIRO CENTRS' SIA			18-Apr-96			
99382113	0194	6051	9211	'EIROPAS DOKUMENTĀLĀ KINO SIMPOZIJI (EDKS)' bezpeļņas organizācija, SIA	2	Z	28-Jan-93			3
88555906	0191	7180	9211	'ELEGANT EXPRESS,INC.' pastāvīgā pārstāvniecība			16-Dec-97			6
99219784	0193	4051	9211	'EMMANUĒLS' kristīgās videoinformācijas centrs, SIA			16-Apr-93			3
99994038	0191	6051	9211	'F.O.R.M.A.' studija, SIA			21-Jūn-93			3
99143437	0191	6051	9211	'GILDE' Pipara SIA			20-Aug-91			
99339465	0191	9151	9211	'JURA PODNIEKA STUDIJA' kopuzņēmums, SIA			02-Jūn-94			10
99629232	0191	6051	9211	'KAUPO' SIA			06-Jūn-91			5
88519359	0195	6051	9211	'KINOLATS' SIA			16-Mai-97			1
88428697	0194	6051	9211	'KOMPĀNIJA HARGLA' SIA			11-Feb-97			2
88773253	0196	6051	9211	'KVINTA FILMA' SIA	2	Z	14-Dec-99			3
88718581	0191	9151	9211	'LOCOMOTIVE INTERNATIONAL' SIA			22-Jan-99			
88737814	0194	6051	9211	'LT STUDIJA' SIA	2	Z	30-Apr-99			
99178938	0191	6051	9211	'MK ŠOVŠ' SIA			31-Okt-94			
88260648	0192	6071	9211	'NT PRODUCENTU CENTRS' Tolstonogovas individuālā komercfirma			19-Dec-95			
88250741	0196	6071	9211	'PAŠA' Paškeviča individuālais uzņēmums			23-Okt-95			
88730278	0194	6051	9211	'RAKURSS VIDEO' SIA			15-Mar-99			3
99122688	0194	6051	9211	'REVIS' SIA			18-Jan-93			3
02421220	0194	8455	9211	'RĪGAS KINOSTUDIJA' AS	3	Z	19-Sep-91			51

UUK -uzņēmuma kods	Teritorijas kods	IUFIK	NACE	Nosaukums	Vākšanas saraksts	Nodaļas kods	Uzņēmuma reģistrācijas datums	Likvidācijas pazīme	Likvidācijas datums	Darbinieku skaits pēc pēdējā apsekojuma (pamatdarbā + papilddarbā)
88255311	0194	6051	9211	'RIJA' filmu studija, SIA	3	Z	27-Okt-95			37
88147633	0195	6051	9211	'SAULES CEĻS' radošā apvienība, SIA			12-Sep-95			
99577986	0191	6051	9211	'STUDIJA-2' SIA			19-Jūl-91			
88749541	0195	6051	9211	'TAIMENTS' SIA			15-Jūl-99			2
05559717	0194	6051	9211	'TRIS' filmu studija, SIA			09-Okt-91			
88428059	0195	6051	9211	'TV RĪGA PRODUCENTA CENTRS' SIA			06-Feb-97			
88359174	0193	6051	9211	'UNIVERSĀLAIS INFORMĀCIJAS SERVISS' SIA			03-Jūn-96			
88564746	0194	6051	9211	'VILKS FILMA' SIA			06-Feb-98			
88748781	0191	7151	9211	'VILKS STUDIJA' SIA	6	Z	09-Jūl-99			6
88254116	0196	6071	9211	'VIZUĀLO MĀKSLU STUDIJA 'SCILLA" Rikarda individuālais uzņēmums			03-Okt-95			
99933330	0194	6051	9211	'ZALKTIS' SIA			22-Okt-92			
88507072	9600	6071	9211	'NITA' Interberga individuālā firma			26-Jūn-95			1
88357135	0194	6051	9211	'1=1' SIA			28-Mai-96	D	01-Dec-00	1
99556872	0196	6051	9211	'DĀRTA LKA' SIA			17-Apr-91	D	01-Apr-99	
88270902	0191	9151	9211	'LOKOMOTĪVE' SIA			30-Nov-95	L	14-Apr-00	
99526279	0194	6051	9211	'OLIMPOS' filmu studija, SIA			28-Okt-93	D	28-Okt-93	
04039387	0194	1010	9211	'RĪGAS DOKUMENTĀLO FILMU STUDIJA' valsts uzņēmums			30-Sep-91	B	06-Nov-98	
88116615	0193	6051	9211	'SERL 95' SIA			09-Mai-95	D	01-Jūn-98	
99139393	0194	6051	9211	'TEĀTRIS' Latvijas teātru kinosabiedrība, SIA			30-Sep-91	D	01-Jan-99	
88563610	0196	6071	9211	'V TV' Korobkovas individuālais komercuzņēmums			23-Feb-98	F	30-Mar-00	
88769926	1300	6051	9211	'ANDRIS KOLBERGS' SIA			07-Dec-99	D	01-Jūl-00	2
99241430	3200	6071	9211	'KONTREKS' Kononova individuālais uzņēmums			07-Aug-93	D	01-Jan-95	
99177979	8000	6051	9211	'PAVASARS-A' SIA			10-Okt-94	N	12-Dec-97	
99661675	0194	6051	9212	'AL KO' SIA			16-Mai-91			5
88591925	0195	6051	9212	'BALT TV MARKETS' SIA			02-Jūl-98			
88271014	0194	6051	9212	'BALTIK VIDEO SERVISS' SIA			07-Nov-95			14
88709798	0194	9151	9212	'BDG FILMA' SIA	6	Z	02-Nov-98			6
88781070	0195	9151	9212	'DAUGAVA VF' SIA	2	Z	16-Feb-00			2
88787953	0194	6051	9212	'NIDA FILMA' SIA			24-Mar-00			3
88743594	0194	6071	9212	'OKSI' Bojevca daudznozaru individuālais uzņēmums			30-Jūn-99			1
10421151	0196	2001	9212	'RĪGAS PILSĒTAS SKOLU VIDEOCENTRS'	4	R	budžeta iestāde			5
88412934	0192	9051	9212	'TV 21' SIA			07-Nov-96			12
88791469	0191	6051	9212	'VĪZA V' SIA	2	Z	11-Apr-00			3

UUK -uzņēmuma kods	Teritorijas kods	IUFIK	NACE	Nosaukums	Vākšanas saraksts	Nodaļas kods	Uzņēmuma reģistrācijas datums	Likvidācijas pazīme	Likvidācijas datums	Darbinieku skaits pēc pēdējā apsekojuma (pamatdarbā + papilddarbā)
99346258	7400	6071	9212	'ANTA-K' Placēnas individuālais tirdzniecības uzņēmums			06-Okt-94			
99797334	9000	6051	9212	'AL-TUKUMS' SIA			09-Mai-94			
02920526	0194	3010	9212	'LATVIJAS KINOCENTRS' Latvijas Kinematogrāfistu savienības uzņēmums			27-Sep-91	D	14-Sep-95	
88364951	0196	6051	9212	'SAULE ART' SIA			08-Jūl-96	M	08-Jūl-96	
99485936	6400	6051	9212	'EKSPRESIS E' SIA			09-Mar-94	N	12-Dec-97	
99747187	0193	6051	9212	'NIKA-L' SIA			07-Aug-92	D	01-Jan-98	
88603574	9000	6071	9212	'BALTIJAS VIDEO CENTRS' Šablinska individuālais daudznozaru uzņēmums			15-Sep-98	D	01-Mar-99	
02421160	0194	1010	9212	'RĪGAS KINOVIDEO NOMAS BĀZES VALSTS UZŅĒMUMS'			14-Okt-91	N	10-Dec-99	
99338187	0191	8451	9212	'LATVIJAS NACIONĀLĀ SINEMATĒKA' bezpeļņas organizācija, SIA			20-Jūn-94	D	01-Jan-00	1
88828037	0192	6051	9212	'KADRS I.K.' SIA			18-Feb-00	D	01-Mai-00	1
88281917	0193	9051	9213	'AUDIOVISUAL MULTIMEDIA BALTIC' SIA	1	Z	26-Jan-96			62
06819221	0193	6051	9213	'AVISEN' SIA			30-Apr-91			2
99290049	0196	9151	9213	'BALTIC CINEMA' kopuzņēmums, SIA	1	Z	08-Jūl-93			128
99932157	0191	6051	9213	'KINO GALERIJA' SIA			15-Okt-92			3
99338595	0191	8451	9213	'PALLADIUM' SIA	3	Z	22-Jūn-94			30
05364511	0191	2051	9213	'RĪGA' kinoteātris, pašvaldības bezpeļņas SIA	1	Z	06-Dec-91			46
88810155	0900	6074	9213	'TONĪTIS' Čunčuļu individuālais ģimenes uzņēmums	2	Z	04-Mar-99			2
99917117	1700	6071	9213	'KINEMATOGRAFĀS' Vološina individuālais uzņēmums	2	Z	22-Mai-91			
88397531	2700	6051	9213	'STALKERS K' SIA			18-Mar-97			6
02421349	3200	6071	9213	'EKRĀNS' kinodirekcija, Liepiņa individuālais uzņēmums			28-Apr-93			1
15875394	3600	2001	9213	'LIESMA' kinoteātris						
02421504	4000	2010	9213	'BAUSKAS RAJONA KINODIREKCIJA' pašvaldības uzņēmums	1	Z	23-Dec-91			3
99379186	4200	6051	9213	'VIDZEMNIEKS' SIA			19-Jan-93			9
02421438	6200	2010	9213	'KINO' pašvaldības uzņēmums	1	Z	03-Apr-92			4
99589943	7400	8451	9213	'OGRES KINO' SIA	2	Z	20-Feb-92			
88458391	7600	6071	9213	'SIŽETS' Zarāna individuālais uzņēmums	2	Z	18-Sep-97			
88762781	8000	6051	9213	'OTRAIS NĀKOTNES IESPĒJU KINO' SIA	2	Z	14-Okt-99			4

UUK -uzņēmuma kods	Teritorijas kods	IUFIK	NACE	Nosaukums	Vākšanas saraksts	Nodaļas kods	Uzņēmuma reģistrācijas datums	Likvidācijas pazīme	Likvidācijas datums	Darbinieku skaits pēc pēdējā apsekojuma (pamatdarbā + papilddarbā)
99257224	8400	6071	9213	'SALDUS KINO' Šūlberga individuālais uzņēmums			29-Dec-93			
88424021	8800	2010	9213	'AUSEKLIS 1' Talsu pašvaldības bezpeļņas uzņēmums	1	Z	20-Jan-97			10
99483601	8800	6071	9213	'PĀREJA' Treimaņa individuālais uzņēmums			22-Apr-94			
88591693	9000	6071	9213	'KINO SENLEJA' Zīvertes kino pakalpojumu individuālais uzņēmums			30-Jūl-98			
02421510	9400	2010	9213	'KINO' pašvaldības uzņēmums	1	Z	07-Jan-92			5
88328518	9600	6051	9213	'CAPRICORNUS' SIA			12-Apr-96			1
99340066	9600	6071	9213	'L.OZERA INDIVIDUĀLAIS UZŅĒMUMS'			23-Sep-94			
02421355	8800	2010	9213	'AUSEKLIS' pašvaldības uzņēmums			09-Mar-92	L	02-Sep-96	
99826113	6200	6071	9213	'INKVO' Kolerta individuālais uzņēmums			27-Feb-92	D	01-Okt-96	
17001570	8800	2001	9213	'AUSEKLIS' kinoteātris				L	20-Jan-97	
99482339	4600	6071	9213	'KADRS' Ozolas individuālais uzņēmums			23-Mar-94	N	15-Apr-97	
99379401	0500	6071	9213	'KINO-LATGALE' Loces individuālais uzņēmums			21-Jan-93	M	17-Jūl-97	
02421415	7600	2010	9213	'PREIĻU RAJONA KINODIREKCIJA' pašvaldības uzņēmums			26-Sep-91	N	08-Jūn-98	
02421444	1700	2010	9213	'KINO' pašvaldības uzņēmums			06-Dec-91	N	28-Jūl-98	
99136733	0191	9151	9213	'PULSS PLUS' reklāmas aģentūra, SIA			30-Mar-93	N	04-Aug-98	
99404257	0500	8451	9213	'AUSTRA' SIA			22-Dec-92	N	26-Mai-99	
02421556	4400	2010	9213	'KINO' pašvaldības uzņēmums			12-Mar-92	N	02-Jūl-99	
05984840	6600	2010	9213	'SELGA' reģionālais pašvaldības uzņēmums			16-Jan-92	N	08-Sep-99	
02421450	6600	2010	9213	'LIMBAŽU KINO' pašvaldības uzņēmums			14-Jan-92	N	08-Nov-99	
05557606	0194	2010	9213	'JUGLA-TEIKA' kinodirekcija, pašvaldības uzņēmums			24-Sep-91	D	01-Jan-00	
02421527	9600	2010	9213	'GAISMA' pašvaldības kino-video uzņēmums			04-Mar-93	N	14-Apr-00	
15897540	0191	6051	9213	'ANDALŪZIJAS SUNS' sinematēka, bezpeļņas SIA			02-Nov-94	N	02-Jūn-00	
02421313	0900	2010	9213	'JELGAVAS PILSĒTAS KINODIREKCIJA' pašvaldības uzņēmums	1	Z	27-Sep-91	L	26-Jūl-00	2
88507741	0193	2010	9213	'RĪGAS KINO MĀKSLAS NAMS' Rīgas pilsētas pašvaldības bezpeļņas uzņēmums			09-Feb-96	B	11-Nov-00	
99281333	6800	2010	9213	'LATGALE' pašvaldības uzņēmums			03-Jūn-93	N	02-Feb-01	

Materiālu sagatavoja: Ervins Rekke, tālr.7366666
19.09.2001.

1.pielikums, turpinājums

Cien. Karnītes kundze!

Atbildot uz Jūsu pieprasījumu, nosūtām Jums uzņēmumu sarakstu, kuri pēc mūsu rīcībā esošās informācijas pašreizējā momentā nodarbojas ar videoierakstu reproducēšanu (NACE 22.32).

U. Ainārs, Informācijas,
izdevniecības poligrāfijas departamenta direktors
L. Liberte 7366932; M. Behmane 7366878
<http://ww.csb.lv>

RNR	RDT	NOS	TEL1	TEL2	CILV 2000	CILV 2001	NACE	ADR1	FAX	MTEL
010315573	95.04.13	VIDE M' SIA			1	1	2232	Krustpils iela 4, Rīga, LV-1073		9211687
000327184	95.11.07	BALTIK VIDEO SERVISS' SIA	7210394	7517319	14		2232	Brīvības iela 169, Rīga, LV-1012	7517318	
000335625	97.08.28	APMĀCĪBU UN KOPPRODUKCIJU CENTRS' SIA	7288702		4		2232	Elizabetes iela 49, Rīga, LV-1010	7288536	
000345256	99.07.15	TAIMENTS' SIA		9213972	2		2232	Melnšila iela 21- 31, Rīga, LV-1046		9206920
000348092	00.02.16	DAUGAVA VF' SIA			1	2	2232	Melnšila iela 21- 31, Rīga, LV-1046		9206920
000348899	00.04.04	FOCUS FILM' SIA					2232	Pavasara gatve 5- 137, Rīga, LV- 1082		
360301231	99.02.19	ZEMGALES MEDIA' SIA		9683444		7	2232	Bebru ceļš 20, Jelgava, LV-3001; Raiņa iela 36, Jelgava, LV-3001		9696513

LATVIJAS REPUBLIKAS
VALSTS IEŅĒMUMU DIENESTS

Smilšu ielā 1, Rīgā, LV-1978, tel. 7028703, tel./fakss 7028704

Rīgā

Nr. 15.8.3-5.b/

Nr. 1-4/42

2001.gada /^.oktobri Uz2001gada9.oktobra

SIA "Zinātņu akadēmijas
ekonomikas institūtam"
Akadēmijas laukums 1, Rīga, LV-1050

Par informācijas sniegšanu

Atbildot uz Jūsu vēstuli, sniedzam informāciju par kino nozares uzņēmumu un pašnodarbināto personu iemaksām valsts budžetā 1999.g., 2000.g. un 2001.gada 9 mēnešos.

Vienlaicīgi informējam, ka sākot ar 2000.gada 1.janvāri nekustamā īpašuma nodokļa maksājumus nodokļu maksātāji veic pašvaldību kontos, līdz ar to nevaram sniegt šādu informāciju.

Pielikumā: kino nozares uzņēmumu un pašnodarbināto personu

N. Jezdakova

maksājumi valsts budžetam 1999.g., 2000.g. un 2001.gada 9 mēnešos.

Galvenās nodokļu pārvaldes direktora vietniece

Polijektova
7028892

Kino nozares uzņēmumu un pašnodarbināto personu maksājumi valsts budžetam 1999.g., 2000.g. un 2001.gada 9 mēnešos

(Ls)

Kino nozares uzņēmumu un pašnodarbināto personu iemaksas valsts budžetā		1100 Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	1200 Uzņēmumu ienākuma nodoklis	2000 Sociālās apdrošinās, iemaksas	4200 Ipašuma nodokļa maksājumi	5100 PVN	5A00 Akcīzes nodoklis	5500 Dabas resursu nodoklis	6000 Muitas nodoklis	9000 Valsts nodevas un nenodokļu maksājumi	10000 Sodi un sankcijas	Kopā:
Filmu ražošana	1999.gadā	84 871,42	5 138,69	99 745,97	125,63	44 608,65	0,00	254,29	12,79	0,00	1 469,21	236 226,65
	2000.gadā	51 372,84	2 446,74	39 549,22	0,00	24 554,32	0,00	128,11	72,35	134,50	0,00	118 258,08
	2001. gadā	38 472,74	7 845,64	31 369,29	0,00	14 026,26	110,00	16,71	103,10	104,15	0,00	92 047,89
Kino un videofilmu kopēšana	1999.gadā	1 540,75	40,51	2 177,98	0,00	2 240,28	0,00	0,38	7,61	0,00	0,00	6 007,51
	2000.gadā	3 835,56	-34,32	4 877,76	0,00	26 047,37	0,00	277,07	85,90	24,00	10,00	35 123,34
	2001. gadā	2 338,80	1 633,19	4 740,69	0,00	25 592,58	0,00	199,07	88,71	483,92	87,21	35 164,17
Filmu izplatīšana	1999.gadā	13 531,36	2 092,18	22 251,93	0,00	1 376,36	0,00	3,24	9,78	0,00	0,00	39 264,85
	2000.gadā	7 748,96	-113,46	14 376,20	0,00	32 422,34	0,00	251,67	117,76	472,16	289,60	55 565,23
	2001. gadā	8 334,34	371,80	14 256,83	0,00	25 434,23	0,00	244,16	142,83	1 151,38	149,37	50 084,94
Filmu demonstrēšana	1999.gadā	81 700,71	11 407,56	153	0,00	40 905,40	0,00	1	134,45	0,00	5,00	391 089,83
	2000.gadā	91 906,45	135 208,24	157	0,00	37 947,81	0,00	1 571,93	726,41	718,36	75,00	425 613,21
	2001. gadā	84 017,62	37 977,77	142 789,08	0,00	23 490,70	0,00	175,92	766,44	4 126,32	284,59	293 628,44
Pašnodarbinātās personas	1999.gadā	3 337,90	0,00	839,84	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	13,00	0,00	4 190,74
	2000.gadā	8 398,58	0,00	1 710,41	! 0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	320,86	120,00	10 549,85
	2001. gadā	4 197,69	0,00	1 428,68	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	162,01	110,00	5 898,38
Kopā:		485 605,72	306 680,54	690 722,69	125,63	298 64630	110,00	4 243,46	2 268,13	7 710,66	2 599,98	

Aptaujāto ekspertu saraksts.

1. Ainārs Alksnis	Rīgas kinostudijas direktors;
2. Atis Amoliņš	Baltic Cinema direktors;
3. Arvīds Babris	LTV Programmu daļas vadītājs;
4. Pēteris Bankovskis	Latvijas Kultūras fonda priekšsēdētājs;
5. Ansis Bērziņš	studijas Dauka prezidents;
6. Antra Cilinska	Juris Podnieks studija režisore - producente;
7. Uldis Cekulis	Vides filmu studijas producents;
8. Āris Dreimanis	Kvinta Filma producents;
9. Daina Dumpe	LTV producente;
10. Ansis Epnars	Filmu studijas AVE režisors - producents;
11. Aigars Grauba	Platforma Filma režisors - producents;
12. Jānis Holšteins	LTV producēšanas direktors;
13. Viesturs Kairiņš	filmu režisors;
14. Vilnis Kalnaellis	studijas Rija producents;
15. Rolands Kalniņš	studijas Trīs režisors - producents;
16. Ināra Kolmane	studija Deviņi režisore - producente;
17. Ilze Lasmane	LNT programmas daļas vadītāja;
18. Romualds Pipars	Filmu studijas Ģilde direktors;
19. Rikards Pīks	Saeimas priekšsēdētāja biedrs, bijušais Rīgas kinostudijas direktors;
20. Māris Putniņš	studijas Animācijas Brigāde režisors - producents;
21. Brigita Rozenbriķa	BDG direktore;
22. Ivars Seļeckis	studijas EDKS režisors;
23. Jānis Streičs	Rīgas Latviešu biedrības priekšsēdētājs, vairāku filmu režisors;
24. Guntis Trekteris	studijas Kaupo producents;
25. Gatis Upmalis	studijas F.O.R.M.A. producents;
26. Baiba Urbāne	"Eiropas dokumentālie kino simpoziji" direktore;
27. Anna Viduleja	režisore;
28. Jānis Vingris	studijas EHO filma režisors - producents;
29. Gunārs Šmits	LNKC Filmu reģistra vadītājs;
30. Kalvis Zalcmanis	LKA Kino katedras vadītājs.

Jautājumi ekspertiem

1. Kinofilmu ražošanas pašreizējā stāvokļa vērtējums:

- uzņemto filmu skaits
- to struktūra (spēlfilmās, dokumentālās, animācijas)
- mākslinieciskais līmenis,
- saturs (tematika, žanrs)

Latvijā uzņemto filmu novērtējums: skatēs un kinoteātros (rentabilitāte). sakarība starp šiem diviem rādītājiem.

2. Vai iepriekšējā periodā izveidotās kinofilmu ražošanas sabrukums bija fatāli neizbēgams, īpaši tā mērogā?

Galvenie faktori, kas veicināja nozares sabrukumu:

- objektīvie
- subjektīvie

3. Vai Latvijai ir vajadzīga nacionāla kinofilmu ražošana?

Argumenti tās nepieciešamības pamatošanai.

Kāda veida filmas un kam tās būtu galvenokārt jāražo?

- spēlfilmas
 - t.sk. pilnmetrāžas
 - īsmetrāžas
 - seriālus
- dokumentālās
 - t.sk. pilnmetrāžas
 - īsmetrāžas
- animācijas
 - t.sk. pilnmetrāžas
 - īsmetrāžas.

Vēlamais gada vidējais atsevišķu filmu ražošanas skaits

4. Vai valstij finansiāli jāatbalsta kinofilmu ražošana?

Galvenie uzdevumi, kuru risināšanā varētu efektīvi izmantot kinofilmas.

- fiskālie
- morāli ētiskie
- sabiedrības konsolidācija
- izglītojošie (veselīgs dzīves veids, imunitātes veidošana pret kaitīgu ieradumu ietekmi)

5. Par filmu ražošanas attīstības iespējām Latvijā:

- radošais personāls (scenāristi, režisori, lomu tēlotāji)
- materiālā bāze (kinostudijas, uzņemšanas iekārtas, resursi vienreizēji izmantojamo objektu veidošanai un tml.).

Filmu ražošanas attīstības iespēju vērtējums:

- galvenie bremsējošie faktori (finansiālie, materiāli tehniskie, cilvēciskais faktors),
- to pārvarēšanas iespējas,
- kopražojumu veidošana ar ārzemju producentiem,
- to pozitīvie un negatīvie aspekti.

Kā panākt, lai Latvijā ražotās filmas atbilstu sabiedrības objektīvajām interesēm un būtu rentablas?

6. Citu valstu pieredze, kuru būtu lietderīgi izmantot Latvijā?

- tiešs finansiāls atbalsts,

- nodokļu atvieglojumi,
- citi atbalsta veidi.

7. Latvijas filmu ražotāju kooperēšanās iespējas aparatūras iekārtu izmantošanā:

- vai tā tiek realizēta.
- kas traucē sadarbību?

Vai ir lietderīgi kooperēties ar Baltijas un Ziemeļvalstīm tehniskās bāzes jomā:

- filmu uzņemšanas studijas un laukumi,
- filmu montāžas, ieskaņošanas un kopēšanas laboratorijas
- filmu negatīvu uzglabāšanas arhīvs.

Kas traucē šādas sadarbības realizāciju?

8. Filmu izplatīšanas sistēma

Kā tā veidojās?

Kas ir tās īpašnieki?

Vai tā ir optimāla?

Kā sekmēt vietējo filmu izplatīšanu?

Iespējas tās uzlabošanai, atbilstoši Latvijas interesēm.

9. Kinoteātros un TV pēdējos 2 - 3 gados demonstrēto filmu vispārējs vērtējums:

- kāda rakstura filmas dominē?
- kā tajās risināmās problēmas ietekmē sabiedrību?
- vai varat nosaukt atsevišķas ārzemēs ražotās filmas, kuras jūsuprāt pozitīvi ietekmē Latvijas sabiedrību?
- kādā valstīs tās ražotas?
- vai tādas ir starp vietējo producentu ražotajām?
- kuras Jūs vērtējat visaugstāk?

Par (pārsvārā) izklaides un sabiedrības viedokli veidojošo filmu vēlamām attiecībām.

10. Kinofilmu (īpaši izglītojoša un audzinoša rakstura) demonstrēšana ārpus kinoteātriem un kultūras namiem:

- skolās un citās mācību iestādēs,
- slimnīcās un citās ārstniecības iestādēs,
- karaspēka daļās,
- ieslodzījuma vietās (īpaši nepilngadīgo likumpārkāpēju).

Galvenie iemesli, kas traucē (ierobežo) realizēt šādu darbību:

- ierobežots finansējums,
- nodokļu sistēma,
- vietējās iniciatīvas trūkums.

11. Citas eksperta atziņas un ieteikumi

Izmantotā literatūra un informācijas avoti

1. FILM POLICY. International, National and Regional Perspectives. Edited by Albert Moran. Routledge, London and New York.
2. The Development of the Audiovisual Landscape In Central Europe since 1989. Published by ULP/John Libbey Media University of Luton.
3. Padomju Latvijas kinomāksla. "Liesma" 1989.
4. Latvijas Statistikas Gadagrāmata 1996 un 2001.
5. Latvijas Nacionālā Kinomatogrāfijas centra materiāli.
6. Latvijas Kultūrkapitāla fonda materiāli (no interneta)
7. International Financial Statistics, Yearbook 2000. International Monetary Fond.
8. Statistical Yearbook. Film, television, video and new media in Europe. 2001 Edition. European Audiovisual Observatory, Strasbourg, 2001.
9. Statistical Yearbook of Croatia, 2000.
10. Statistical Yearbook of Denmark, 1999.
11. Statistical Yearbook of Estonia, 2001.
12. Statistical Yearbook of Finland, 1999.
13. Statistical Yearbook of Lithuania, 2001.
14. Statistical Yearbook of Netherlands, 2000.
15. Statistical Yearbook of Norway, 2000.
16. Statistical Yearbook of the Republic of Pooand, 2000.
17. Statistical Yearbook of the Slovak Republic, 2000.
18. Republic of Slovenia Statistical Yearbook, 2000.
19. Statistical Yearbook of Sweden 2001.